

Bendrai finansuoja
Europos Sąjunga

Šalčininkų miesto vietos veiklos grupė

ŠALČININKŲ MIESTO TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ

2023 m.

LENTELIŲ SĄRAŠAS	3
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	3
ŠALČININKŲ MIESTO SITUACIJOS ANALIZĖ.....	5
1.1 VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJOS IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS.....	5
1.1.1 Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos apibrėžtis	5
1.1.2 Vietos plėtros strategijos gyventojų apibrėžtis	6
1.2 TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ	8
1.2.1 Teritorijos vystymosi poreikių ir galimybių analizė.....	8
1.2.1.1 Gyventojai	8
1.2.1.2 Ekonomika.....	13
1.2.1.3 Socialinė apsauga	18
1.2.1.4 Švietimas, sportas ir kultūra.....	24
1.2.1.5 Viešasis saugumas.....	28

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Didžiausios įmonės Šalčininkų r.....	15
2 lentelė. Vidutinio poreikio kultūros paslaugų prieinamumas 2019 m. (proc.).....	27
3 lentelė. Šalčininkų kultūros centrų renginiai ir dalyviai pagal žanrą 2022 m. (vnt.).....	27

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Paveikslas 1. Šalčininkų miesto ribų žemėlapis	5
Paveikslas 2. Su Šalčininkų miesto teritorija besiribojančios seniūnijos.....	6
Paveikslas 3. Šalčininkų miesto gyventojas.....	7
Paveikslas 4. Gyventojų skaičius Šalčininkų m. (tūkst.) ir jo kitimas lyginant su kaimyninėmis savivaldybėmis	8
Paveikslas 5. Natūrali gyventojų kaita Šalčininkų m. (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./1000 gyv., 2022 m.).....	9
Paveikslas 6. Neto migracija (asm.) ir palyginimas tarp savivaldybių (asm./1000 gyv., 2022 m.)	9
Paveikslas 7. Gyventojų pasiskirstymas pagal lytį, 2022 m.....	10
Paveikslas 8. Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių Šalčininkų m.....	11
Paveikslas 9. Demografinės senatvės koeficientas (palyginimas 2022 m.).....	11
Paveikslas 10. Darbo jėga ir registruoti bedarbiai, asm.....	12
Paveikslas 11. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, proc. ir palyginimas (2022 m.)	12
Paveikslas 12. Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis eur./ palyginimas (2022m.) ir jo pokytis 2016-2022, proc... 13	
Paveikslas 13. Veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pradžioje, tenkantis tūkstančiui gyventojų (vnt./1 tūkst. gyv., proc.)	14
Paveikslas 14. Ūkio subjektai pagal teisinę formą, sektorių, veiklos apimtį, darbuotojų sk. Šalčininkų r. 2022 m. (vnt.)	14
Paveikslas 15. Veikiančių įmonių skaičius metų pradžioje, tenkantis tūkstančiui gyventojų (vnt./1 tūkst. gyv., proc.)... 15	
Paveikslas 16. Dirbančiųjų skaičius ir pridėtinė vertė gamybos kainomis pagal veiklos vykdymo vietą (proc.).....	16
Paveikslas 17 Pridėtinė vertė gamybos kainomis, tenkanti 1-am dirbančiajam (tūkst. Eur)	17
Paveikslas 18 Materialinės investicijos to meto kainomis (tūkst. Eur, Eur/1 gyv., proc.).....	17
Paveikslas 19 Materialinės investicijos to meto kainomis pagal ekonominės veiklos rūšis (proc.).....	18
Paveikslas 20 Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje (mln. Eur, Eur/1 gyv., proc.)	18
Paveikslas 21. Vidutinis metinis valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijas gaunančių asmenų skaičius (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./tūkst. gyv.).....	19
Paveikslas 22. Vidutinis metinis valstybinio socialinio draudimo netekto darbingumo ir invalidumo pensijas gaunančių asmenų skaičius (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./tūkst. gyv.).....	19
Paveikslas 23. Vidutinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija (Eur) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (Eur)	20
Paveikslas 24. Asmenys, gavę išankstinę pensiją (asm.), ir asmenų, gavusių išankstinę pensiją dalis nuo visų pensiją gaunančių asmenų skaičiaus, dalis (proc.)..... Klaida! Žymelė neapibrėžta.	
Paveikslas 25. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius, asm.....	20
Paveikslas 26. Išlaidos kompensacijoms už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui, tūkst. Eur	21
Paveikslas 27. Vietų ir gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje	21
Paveikslas 28. Socialinių paslaugų asmens namuose gavėjai, asm.....	22
Paveikslas 29. Vietų ir gyventojų skaičius globos įstaigose suaugusiems asmenims su negalia metų pabaigoje.....	22
Paveikslas 30. Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliaisiais, skaičius.....	22
Paveikslas 31. Socialinės rizikos šeimų ir vaikų jose skaičius metų pabaigoje	23
Paveikslas 32. Vietų ir gyventojų skaičius vaikų globos įstaigose	23

Paveikslas 33. Asmenys (šeimos), kuriems nuomotas socialinis būstas, ir asmenys (šeimos), buvę sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, metų pabaigoje (asm.)	24
Paveikslas 34. Neformalaus ugdymo programų įvairovė (vnt.) ir lankomumas (asm.)	25
Paveikslas 35. Šalčininkų lenkų trečiojo amžiaus universiteto narių pasiskirstymas, asm.	25
Paveikslas 36. Sportuojančiųjų ar aktyvių gyventojų skaičius (asm.) ir trenerių skaičius (asm.)	26
Paveikslas 37. Kultūros centrų dalyvių skaičius (asm., asm./1 tūkst. gyv.)	26
Paveikslas 38 Mėgėjų meno kolektyvų narių skaičius (asm., asm./1 tūkst. gyv.)	27
Paveikslas 39 Nusikalstamos veikos ir veikos 100 tūkst. gyventojų (vnt.)	28
Paveikslas 40 Iširtos nusikalstamos veikos (proc.)	29

ŠALČININKŲ MIESTO SITUACIJOS ANALIZĖ

1.1 Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos ir gyventojų, kuriems taikoma vietos plėtros strategija, apibrėžtis

1.1.1 Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos apibrėžtis

Šalčininkų rajono centras nuo 1972 m. yra Šalčininkų miestas. Tai miestas Lietuvos pietryčiuose, Vilniaus apskrityje, Lydos aukštumoje, 45 km į pietus nuo Vilniaus. Šalčininkų rajono savivaldybės ir seniūnijos centras. Vakarine miesto riba eina Vilniaus–Lydos geležinkelis (stotis Tartoke). Mieste stovi Šalčininkų Šv. apaštalo Petro bažnyčia, Šalčininkų Šv. Tichono maldos namai, paštas, rajono centrinė ligoninė, savivaldybė, pietryčiuose – Šalčininkų miškas.

Šalčininkuose yra du tvenkiniai – Šalčios upės praplatėjimai: pirmasis yra arčiau centro ir mažesnis, antrasis – šiaurės rytuose ir didesnis. Pietuose yra pasienio kontrolės punktas Šalčininkai-Benekainys. Tiek Šalčininkų miestas, tiek šalia jo esantys priemiestiniai kaimai sparčiai plečiasi.

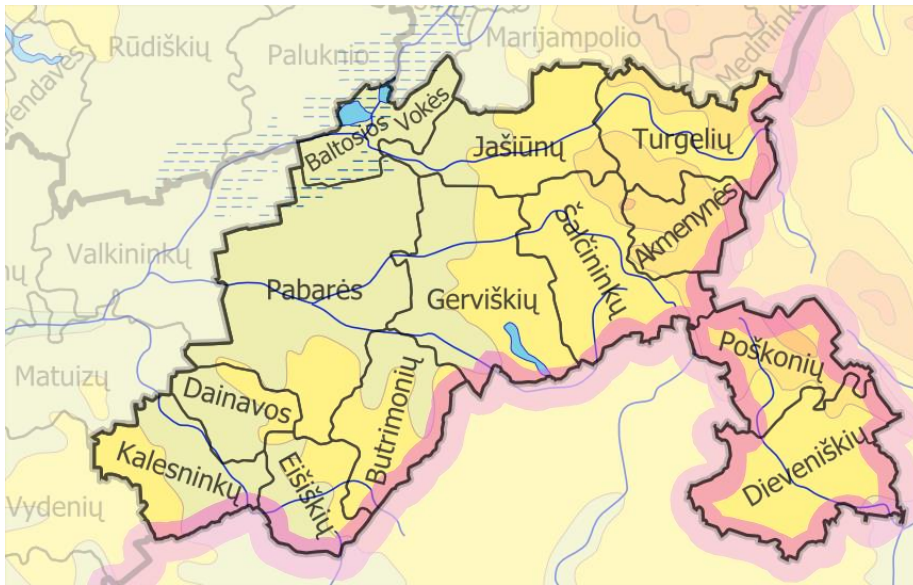
Paveikslas 1. Šalčininkų miesto ribų žemėlapis

Šaltinis: internetinė prieiga <https://www.geoportal.lt/savivaldybes/salcininkai>

Šalčininkų seniūnijai priklauso 33 kaimai ir 8 vienkiemiai. Šalčininkų miesto plotas 7,87 km². Miesto teritorija nesutampa su Šalčininkų seniūnijos teritorija. Ji ribojasi su Gerviškių, Jašiūnų, Turgelių ir Akmenynės seniūnijomis. Taip pat Šalčininkai ribojasi ir su Baltarusijos valstybe.

Paveikslas 2. Su Šalčininkų miesto teritorija besiribojančios seniūnijos

Šaltinis: internetinė prieiga https://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%A0a%C4%8Dinink%C5%B3_rajono_savivaldyb%C4%97

Miestas yra labai patogioje geografinėje padėtyje. Iš jo netoli nuvykti į Vilnių, tačiau sostinė daro didelę įtaką miestui ir jo vystymuisi. Nemaža dalis gyventojų dirba Vilniuje, todėl Šalčininkai iš dalies yra „miegamuoju“ rajonu.

1.1.2 Vietos plėtros strategijos gyventojų apibrėžtis

Dalis Šalčininkų miesto rodiklių buvo surinkti iš Šalčininkų seniūnijos ar Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos. Tačiau, didžioji dalis rodiklių skelbiamų viešai Valstybinės duomenų agentūros yra Šalčininkų rajono. Neturint prieigos prie Šalčininkų miesto rodiklių, kai kurie Šalčininkų miesto rodikliai apskaičiuoti išskaičiavus Šalčininkų miesto gyventojų skaičiaus santykį su Šalčininkų rajono gyventojų skaičiumi, naudojant Šalčininkų rajono duomenis. Taip pat svarbu paminėti, kad Šalčininkų seniūnijos teritorija nesutampa su Šalčininkų miesto teritorija, todėl tapatinti Šalčininkų seniūnijos rodiklius su Šalčininkų miesto rodikliais negalime.

2022 m. Šalčininkų m. gyveno 6,8 tūkst. gyventojų, t.y. 316 gyventojų mažiau nei 2016 m. Pagal procentinį gyventojų sumažėjimą per 2016–2022 m. Šalčininkų m. sumažėjo 4,4 proc. gyventojų. Viena iš gyventojų skaičiaus mažėjimo priežasčių yra neigiama natūrali gyventojų kaita – mirusiųjų skaičius Šalčininkų m. nuo 2016 m. viršija gimusiųjų skaičių. Kita, ne mažiau svarbi gyventojų skaičiaus mažėjimo priežastis – migracijos procesas. Šalčininkų m. atveju, svarbi yra ir vidinė migracija, kai gyventojai išvyksta į kitas Lietuvos teritorijas, dažniausiai kitus miestus, kur yra daugiau galimybių, pavyzdžiui Vilniaus miestas. Kita vertus, šis sumažėjimas yra iš dalies kompensuojamas iš Šalčininkų rajono kaimiškųjų vietovių į Šalčininkų miestą persikeliančių gyventojų dalimi.

Gyventojų mažėjimo tendencija stebima visose amžiaus grupėse. Per 2018–2022 m. laikotarpį sumažėjo darbingo amžiaus gyventojų skaičius per 1 procentinį punktą, pensinio amžiaus gyventojų skaičius išaugo per 1 procentinį punktą. Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių rodo, kad darbingo amžiaus gyventojų grupėje buvo ženklus sumažėjimas 55-59 metų amžiaus, 25-29 metų amžiaus, 35-39 metų amžiaus grupėse. Šį sumažėjimą didžiąja dalimi nulėmė gyventojų senėjimas (dalis gyventojų iš 55-59 metų amžiaus grupės perėjo į 60-64 m. amžiaus grupę), taip pat įtakos turėjo ir gyventojų emigracija.

Analizuojant duomenis pagal amžiaus grupes, matoma, jog vaikų iki 14 m. amžiaus imtinai yra pakankamai daug, tačiau jaunimo nuo 15 iki 18 m. ženkliai mažiau. Panašu, kad per penkerius metus sumažėjęs ir 19-24 m. ir dar ženkliu 25-29 m. jaunimo skaičius Šalčininkų m., rodo, kad Šalčininkų mieste jaunimo vis mažėja.

Demografinės senatvės koeficientas Šalčininkų m. nuolatos augo, t.y. 2018 m. buvo 102 pagyvenę asmenys, tenkantys 100-ui vaikų, o 2022 m. – 115. Galima daryti prielaidą, jog Šalčininkų m. fiksuojamas gyventojų senėjimas.

Tuo tarpu užimtumas Šalčininkų m. išlieka stabilus, t. y. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų procentas per visą analizuojamą laikotarpį 2016-2022 m. Šalčininkų m. svyravo intervale nuo 7,3 proc. iki 8,4 proc. Didžiausias šuolis pastebimas 2020 m. kai registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų procentas pakilo iki 13,2

proc. Šalčininkų m. Lyginant situaciją su kitomis savivaldybėmis nustatyta, kad didžiausią registruotų bedarbių procentą turėjo Šalčininkų r. (9,7 proc.) ir Trakų r. (9,7 proc.) savivaldybės, kurios lenkė ir šalies vidurkį (9 proc.).

Darbo užmokesčio problematika taip pat fiksuojama tiek Šalčininkų r., tiek Šalčininkų m., t. y. 2022 m. Šalčininkų r. (866,1 Eur/mėn.) vidutinis neto darbo užmokestis buvo vienas iš mažiausių lyginant su kitomis savivaldybėmis, kuomet Lietuvos vid. neto darbo užmokestis buvo 1121,1 Eur/mėn.

Analizuojant socialines problemas, pastebima, kad Šalčininkų r. savivaldybė yra trečia tarp visų kaimyninių savivaldybių pagal senatvės pensijas gaunančių asmenų skaičių tūkstančiui gyventojų ir pirma pagal netekto darbingumo ir invalidumo pensijas gaunančių asmenų skaičių tūkstančiui gyventojų. Vidutinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija Šalčininkų r. savivaldybėje lyginant su Lietuvos vidurkiu ir kitomis kaimyninėmis savivaldybėmis, yra žemiausia (418 Eur, kai kitose savivaldybėse – 444,6-468,5 Eur).

Socialinių paslaugų gavėjų namuose skaičius 2016–2022 m. augo 39,6 proc. Šalčininkų r. Analogiškai augo socialinių paslaugų gavėjų namuose skaičius ir Šalčininkų m. (2022 m. galėjo siekti 33 asmenis).

Šalčininkų m. 2022 m. fiksuojama apie 45 socialinės rizikos šeimas, kuriose auga 89 vaikai.

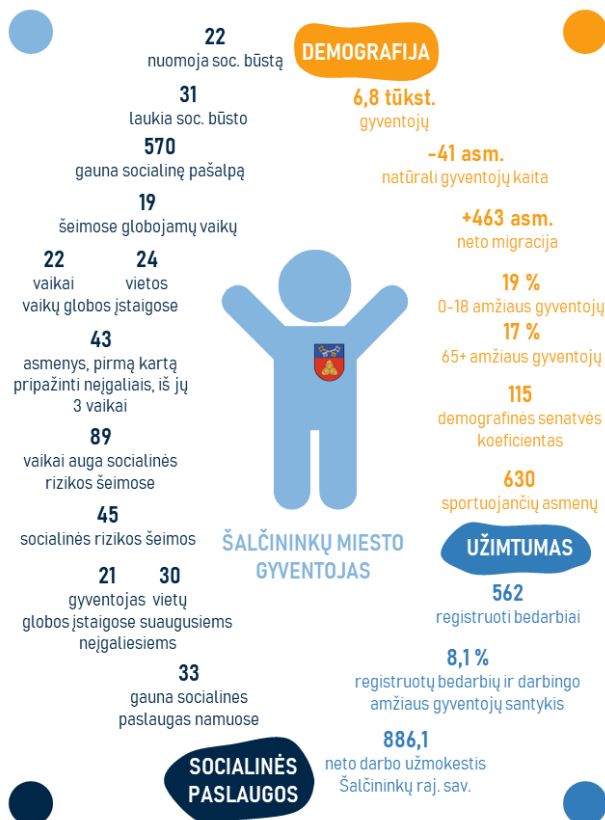
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliaisiais, skaičius Šalčininkų m. 2022 m. siekė 43 asmenis: 3 vaikai ir 40 darbingo amžiaus gyventojai. Iš viso Šalčininkų m. yra apie 100 neįgaliųjų.

Galime daryti prielaidą, kad Šalčininkų m. mažėja darbingo amžiaus gyventojų skaičius ir didėja pensinio amžiaus žmonių skaičius. To pasekoje dalis darbingo amžiaus gyventojų patiria socialinę atskirtį, nes turi prižiūrėti vaikus, senelius ar neįgaliuosius asmenis.

Remiantis analizuojamais rodikliais Šalčininkų m. dar yra pakankamai likusios jaunos darbo jėgos, kurią būtina išlaikyti ar net padidinti, t. y. kelti Šalčininkų miesto užimtumo lygį, keisti miesto požiūrį į jaunąją kartą: verslumo, socialiniais, švietimo ir kt. klausimais. Siekiant padidinti Šalčininkų m. kaip gyvenamosios vietos patrauklumą bei išlaikyti jauną kvalifikuotą darbo jėgą, yra situacijos darbo rinkoje gerinimas per verslo sektoriaus plėtrą, smulkaus ir vidutinio verslo ir verslumo gerinimo iniciatyvas bei socialinę atskirtį patiriančių asmenų įtraukimas į pilnavertį Šalčininkų m. gyvenimą.

Paveiksle apačioje pateikiamas apibendrintas vaizdas, kaip šiuo metu (2022 m. duomenys) atrodo statistinis Šalčininkų miesto gyventojas, t.y. kokie yra strategijai aktualūs pagrindiniai rodikliai.

Paveikslas 3. Šalčininkų miesto gyventojas

Šalčininkų miesto vietos veiklos grupės plėtros strategija yra orientuota į šias tikslines gyventojų grupes:

1. Socialinės rizikos šeimos: tėvai, vaikai;
 2. Socialinę atskirtį patiriantys asmenys (pvz. mažas pajamas gaunantys, gyvenantys skurde);
 3. Socialinę atskirtį patiriantys (pvz. mažas pajamas gaunantys, skurde gyvenantys) ir auginantys mažamečius vaikus;
 4. Senyvo amžiaus asmenys (senjorai);
 5. Neįgalieji;
 6. Dirbantys/nedirbantys ir slaugantys savo artimuosius;
 7. Besimokantis ir darbo ieškantis jaunimas;
 8. Neaktyvūs asmenys ir kiti bedarbiai;
 9. Pradedančios verslą Šalčininkų m. mažos įmonės, t.y. veikiančios neilgiau kaip vienerius metus
- Išsami tikslinių grupių statistika pateikiama 2 priede, t.y. atliktoje Šalčininkų m. teritorijos analizėje.

1.2 Teritorijos, kuriai rengiama vietos plėtros strategija, analizė

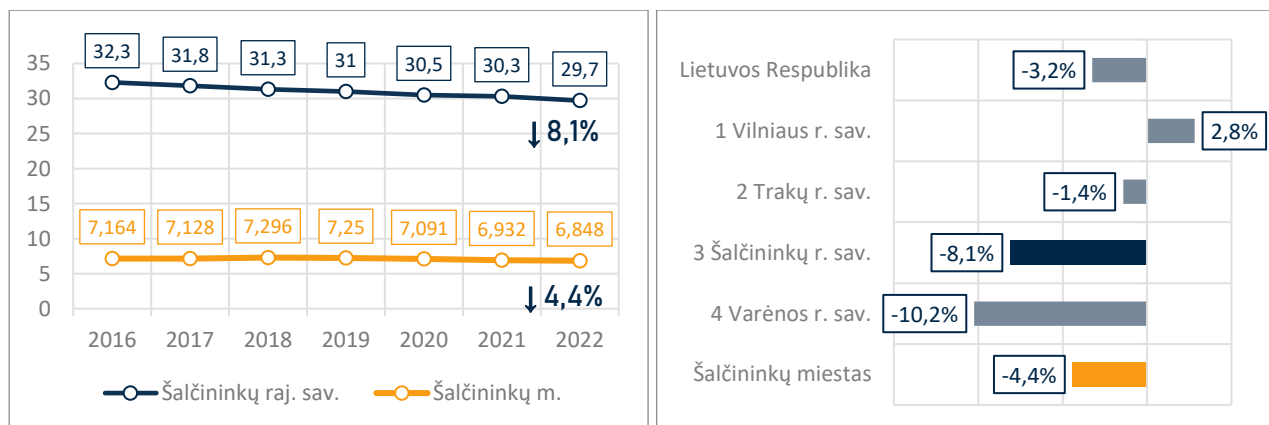
1.2.1 Teritorijos vystymosi poreikių ir galimybių analizė

Šioje Šalčininkų miesto vietos plėtros strategijos dalyje pateikiama teritorijos vystymosi poreikių ir galimybių analizė, trumpai aprašant svarbiausius socialinei, ekonominei, demografiniai Šalčininkų miesto būklei įtaką darančius teigiamus ir neigiamus veiksnius ir jų tarpusavio sąsajas, šiuos veiksnius apibūdinančius rodiklius palyginant su šalies ir lyginamų kaimyninių savivaldybių (Vilniaus r., Trakų r., Varėnos r.) rodikliais.

1.2.1.1 Gyventojai

Gyventojų skaičius. 2022 m. Šalčininkų m. gyveno 6,8 tūkst. gyventojų, t.y. 316 gyventojų mažiau nei 2016 m. Pagal procentinį gyventojų sumažėjimą per 2016–2022 m. Šalčininkų mieste sumažėjo 4,4 proc. gyventojų, o rajone – 8,1 proc. Tuo tarpu šalies gyventojų mažėjimo rodiklis buvo – 3,2 proc. Analizuojamu laikotarpiu daugiausiai gyventojų sumažėjo Varėnos r. savivaldybėje (-10,2 proc.), o mažiausiai – Trakų r. savivaldybėje (-1,4 proc.)

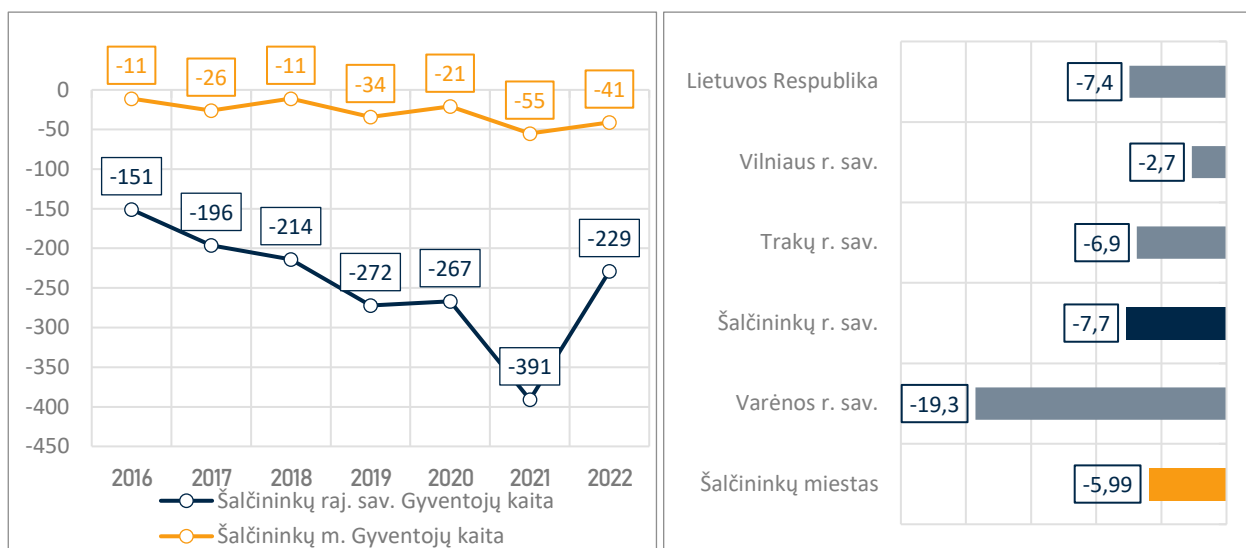
Paveikslas 4. Gyventojų skaičius Šalčininkų m. (tūkst.) ir jo kitimas lyginant su kaimyninėmis savivaldybėmis

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas) ir Šalčininkų r. savivaldybės administracija

Viena iš gyventojų skaičiaus mažėjimo priežasčių yra neigiama natūrali kaita – mirusiųjų skaičius Šalčininkų mieste nuo 2016 m. viršija gimusiųjų skaičių. Didžiausias neigiamas natūralios kaitos pokytis Šalčininkų m. pastebimas 2021 m. (-55 asm./1000 gyv.). Lyginant su kitomis savivaldybėmis ir šalies vidurkiu, Šalčininkų m. natūralios kaitos lygis (2022 m. tūkst. gyventojų teko -5,99 natūralios kaitos) vis labiau sukosi apie šalies vidurkį – 7,4. Šalčininkų m., Šalčininkų r., Trakų r. pasižymėjo panašia natūralia gyventojų kaita.

Paveikslas 5. Natūrali gyventojų kaita Šalčininkų m. (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./1000 gyv., 2022 m.)

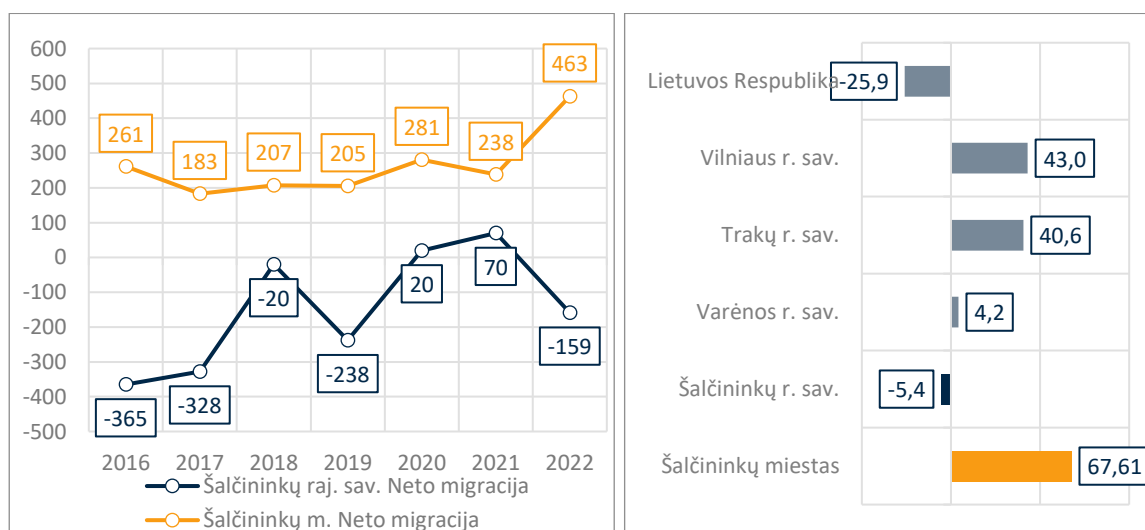
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas) ir Šalčininkų r. savivaldybės administracija

Kita, ne mažiau svarbi gyventojų skaičiaus mažėjimo priežastis – migracijos procesas. Neto migracijos rodiklis apima skirtumą tarp atvykusių ir išvykusių asmenų per vienerius metus. Šalies mastu daugiau kalbama apie tarptautinę emigraciją, kai gyventojai išvyksta į užsienio šalis, tačiau Šalčininkų m. atveju, svarbi yra ir vidinė migracija, kai gyventojai išvyksta į kitas Lietuvos teritorijas, dažniausiai kitus miestus, kur yra daugiau galimybių, pavyzdžiui Vilniaus miestas.

Šalčininkų r. savivaldybėje šis skaičius 2016–2019 m. laikotarpiu buvo neigiamas, tai yra, daugiau žmonių išvyko iš savivaldybės nei atvyko, tačiau 2020–2021 m. atvykusiųjų skaičius pranoko išvykusiųjų ir 2021 m. neto migracijos rodiklis siekė 70 asmenų. Analizuojamu laikotarpiu 2016–2022 m. Šalčininkų m. neto migracija buvo teigiama, t. y. atvykusių skaičius buvo didesnis nei išvykusių. Ženklaus pokytis pastebimas 2022 m. tarp Šalčininkų r. ir Šalčininkų m.: Šalčininkų r. išvykusių buvo 1378, o atvykusių – 1219; Šalčininkų m. – išvykusių – 27, atvykusių – 490. Tai galėjo lemti ir tai, kad šalyje augant infliacijai dalis gyventojų paliko didžiuosius miestus ir persikėlė gyventi į mažesnius, ekonomiškai patrauklesnius miestus aplink Vilnių.

Palyginti su kaimyninėmis savivaldybėmis, 2022 m. Šalčininkų m. savivaldybės neto migracijos rodiklis tūkstančiui gyventojų (67,61 asm./1000 gyv.) buvo ženkliai didesnis tiek už šalies vidurkį, tiek lyginant su kitomis savivaldybėmis.

Paveikslas 6. Neto migracija (asm.) ir palyginimas tarp savivaldybių (asm./1000 gyv., 2022 m.)

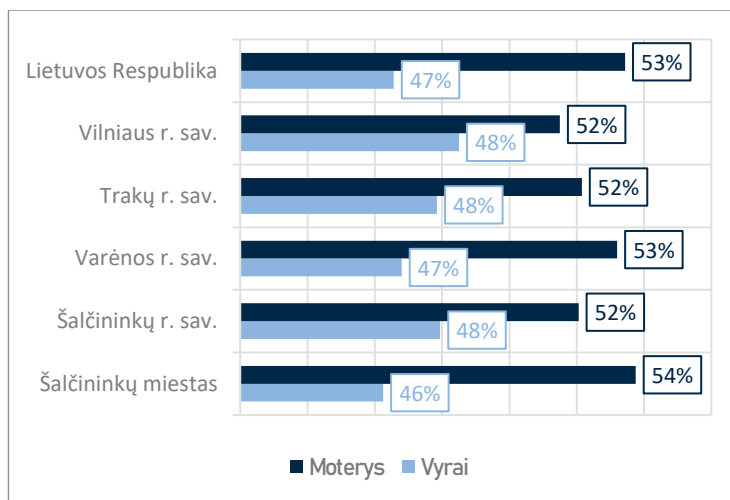

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas) ir Šalčininkų r. savivaldybės administracija

Gyventojų skaičiaus mažėjimas susijęs su tam tikrais iššūkiais, nes mažėja vartotojų bazė ir teritorijos ekonominis aktyvumas, sunkiau išlaikyti ir gerinti gyvenimo lygį, užtikrinti užimtumą ir pajamas, daugėja socialinių problemų, be to, didėja infrastruktūros išlaikymo kaštai (pvz.: komunalinės paslaugos), sunkiau užtikrinti viešųjų paslaugų prieinamumą ir patogumą (pvz.: viešasis transportas, švietimas). Nors paskutiniaisiais metais Šalčininkų miestas pritraukė daugiau sugrįžtančių gyventojų, tačiau jų įsitvirtinimas (pvz. persikėlimas ne tik gyventi, bet ir dirbti) yra labai svarbus aspektas, kuriam reikia suteikti daug dėmesio ir pastangų.

Gyventojų sudėtis. Šalčininkų m. 2022 m. duomenimis buvo 54 proc. moterų ir 46 proc. vyrų. Panaši situacija buvo ir kitose savivaldybėse ar šalyje, t. y. moterų procentas svyravo nuo 52 proc. iki 54 proc., vyrų – nuo 46 proc. iki 48 proc.

Paveikslas 7. Gyventojų pasiskirstymas pagal lytį, 2022 m.

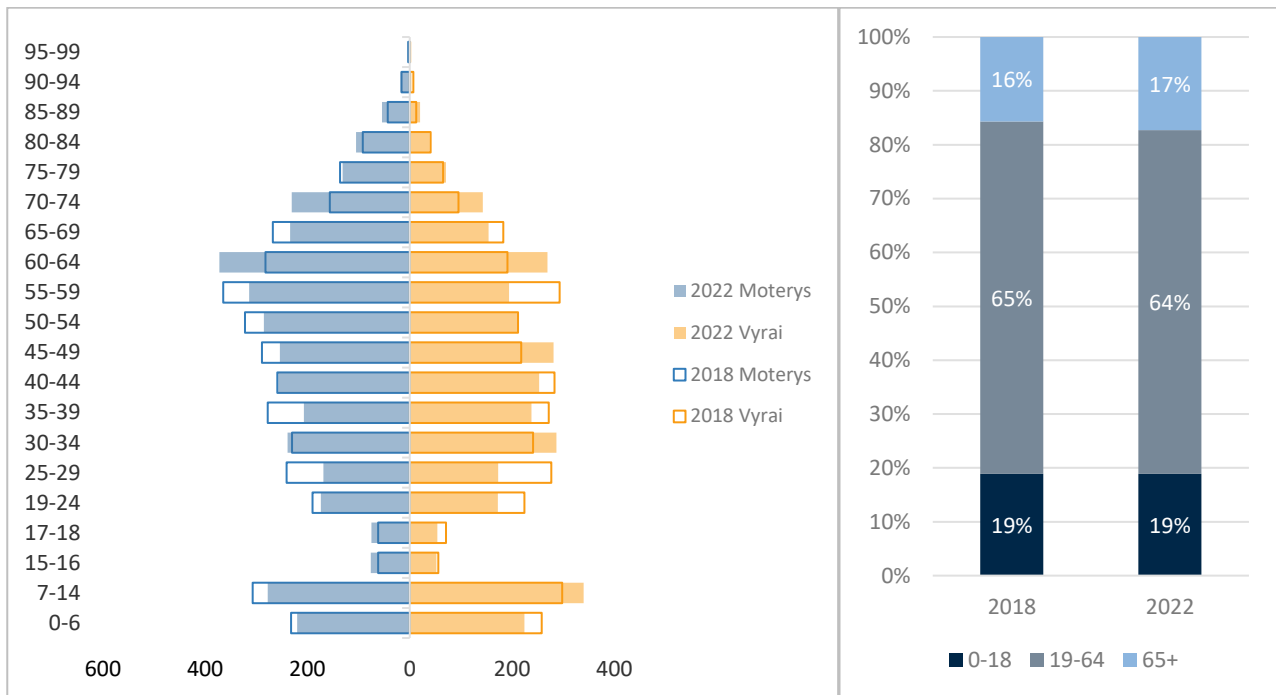
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas) ir Šalčininkų r. savivaldybės administracija

Gyventojų mažėjimo tendencija stebima visose amžiaus grupėse. Per 2018–2022 m. laikotarpį sumažėjo darbingo amžiaus gyventojų skaičius per 1 procentinį punktą, t.y. nuo 65 proc. iki 64 proc.; pensinio amžiaus skaičius išaugo per 1 procentinį punktą (nuo 16 proc. iki 17 proc.).

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių rodo, kad darbingo amžiaus gyventojų grupėje analizuojamu laikotarpiu (2018–2022 m.) buvo ženklus sumažėjimas 55-59 metų amžiaus, 25-29 metų amžiaus, 35-39 metų amžiaus gyventojų grupėse. Šį sumažėjimą didžiąja dalimi nulėmė tai, kad dalis gyventojų iš 55-59 metų amžiaus grupės perėjo į 60-64 m. amžiaus grupę. Taip pat įtakos turėjo ir gyventojų emigracija. Kadangi tarp emigracijos motyvų dominuoja ekonominiai, susiję su darbo vietos ir uždarbio galimybėmis, daugiausiai emigruoja darbingiausio amžiaus ekonomiškai aktyvūs gyventojai. Ekonomikos nuosmukio metu, šis reiškinys sumažina nedarbo lygį teritorijoje, tačiau ekonomikai augant, darbo jėgos trūkumas tampa vienu iš svarbiausių plėtrą ribojančių veiksnių.

Lyginant 2022 m. duomenis pagal amžiaus grupes, matoma, jog yra didelis skaičius vaikų iki 14 m. amžiaus imtinai, tačiau jaunimo nuo 15 iki 18 m. žymiai mažiau. Panašu, kad per penkerius metus sumažėjęs ir 19-24 m. ir dar žymiau 25-29 m. jaunimo skaičius Šalčininkų mieste. Šie duomenys rodo, kad Šalčininkų mieste jaunimo vis mažėja.

Paveikslas 8. Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių Šalčininkų m.

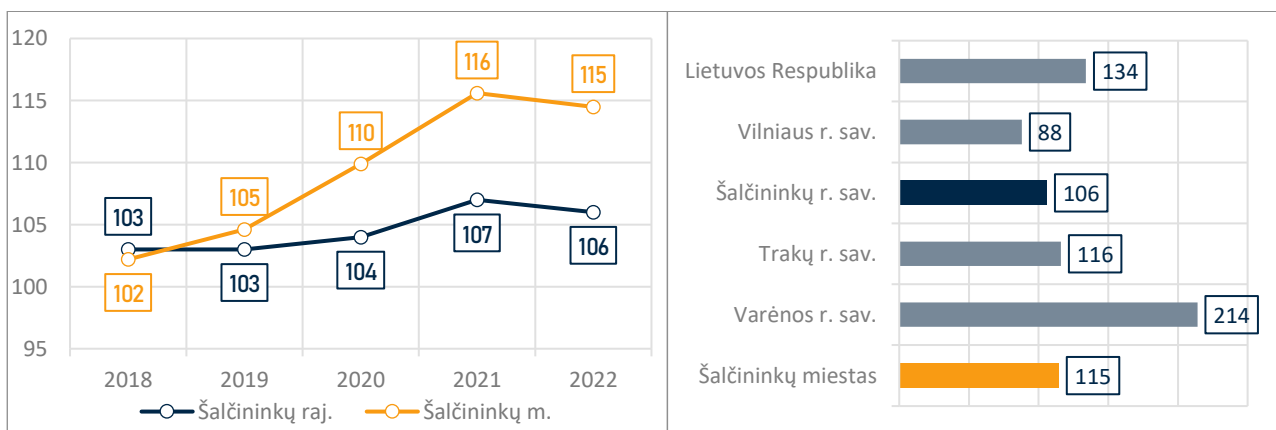

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas) ir Šalčininkų r. savivaldybės administracija

Gyventojų amžiaus grupių santykis svarbus visuomenės socialinei-ekonominei gerovei užtikrinti, nes darbingo amžiaus gyventojams tenka vaikų ir senyvo amžiaus gyventojų išlaikymo našta. Demografinės senatvės koeficientas (pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus) Šalčininkų m. nuolat augo, t.y. 2018 m. buvo 102 pagyvenę asmenys, tenkantys 100-ai vaikų, o 2022 m. – 115. Galima daryti prielaidą, jog Šalčininkų mieste fiksuojamas gyventojų senėjimas.

Lyginant su kitomis savivaldybėmis ir šalies vidurkiu šis rodiklis yra vienas iš mažiausių, tačiau reikia nepamiršti, kad Valstybės duomenų agentūros duomenis teikiama savivaldos lygmeniu. Vilniaus r. savivaldybė turi mažiausią demografinės senatvės koeficientą – 88.

Paveikslas 9. Demografinės senatvės koeficientas (palyginimas 2022 m.)

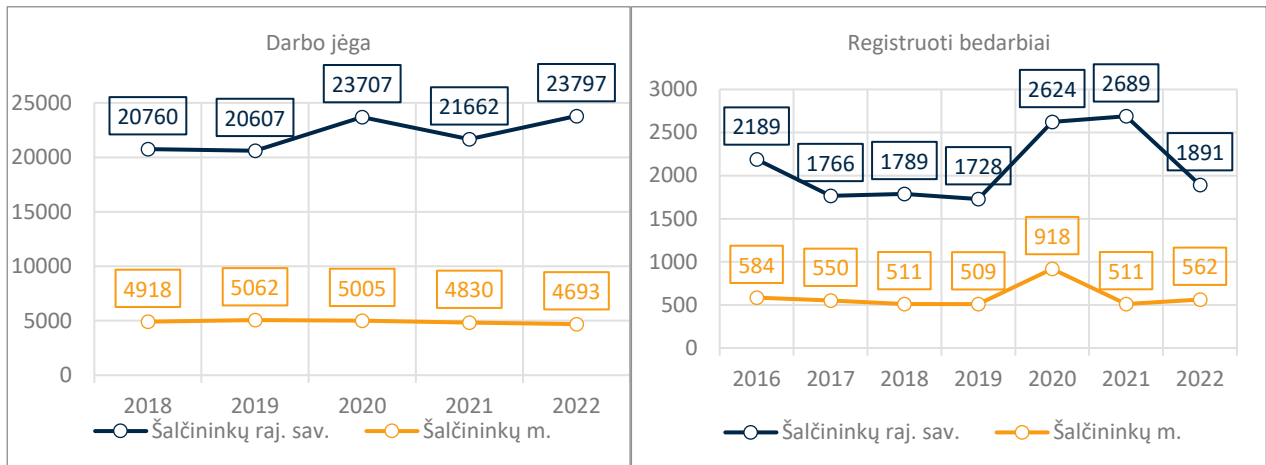
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Remiantis analizuojamais rodikliais Šalčininkų m. yra dar pakankamai likusios jaunos darbo jėgos, kurią būtina išlaikyti ar net padidinti, t. y. kelti Šalčininkų miesto užimtumo lygį, keisti miesto požiūrį į jaunąją kartą: verslumo, socialiniais, švietimo ir kt. klausimais.

Gyventojų užimtumas ir pajamų lygis. Gyventojų ekonominis užimtumas yra viena pagrindinių ekonominės gerovės ir plėtros prielaidų. 2022 m. Šalčininkų m. gyveno 4,6 tūkst. darbingo amžiaus gyventojų. Šie gyventojai atspindi potencialią darbo pasiūlą.

Registruotų bedarbių ženklus padidėjimas pastebimas 2020 m. – 918 bedarbiai Šalčininkų mieste, tačiau situacija stabilizavosi 2021 m. ir bedarbių skaičius buvo toks pat kaip 2018–2019 m. 2022 m. bedarbių skaičius Šalčininkų m. išaugo ir siekė 562 bedarbius.

Paveikslas 10. Darbo jėga ir registruoti bedarbiai, asm.

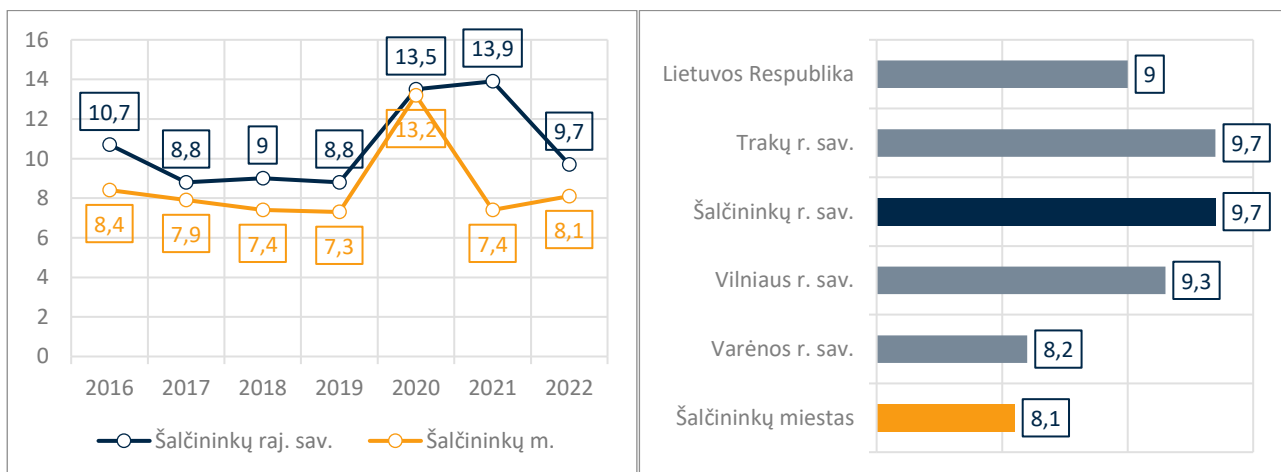

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų procentas per visą analizuojamą laikotarpį 2016-2022 m. Šalčininkų m. svyravo intervale nuo 7,3 proc. iki 13,2 proc. Didžiausias augimas pastebimas 2020 m., t.y. net 13,2 proc. registruotų bedarbių nuo visų darbingo amžiaus žmonių Šalčininkų m.

Lyginant 2022 m. registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų procentą tarp kitų savivaldybių nustatyta, kad didžiausią registruotų bedarbių procentą turėjo Šalčininkų r. (9,7 proc.) ir Trakų r. (9,7 proc.) savivaldybės, kurios lenkė ir šalies vidurkį (9 proc.).

Paveikslas 11. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, proc. ir palyginimas (2022 m.)

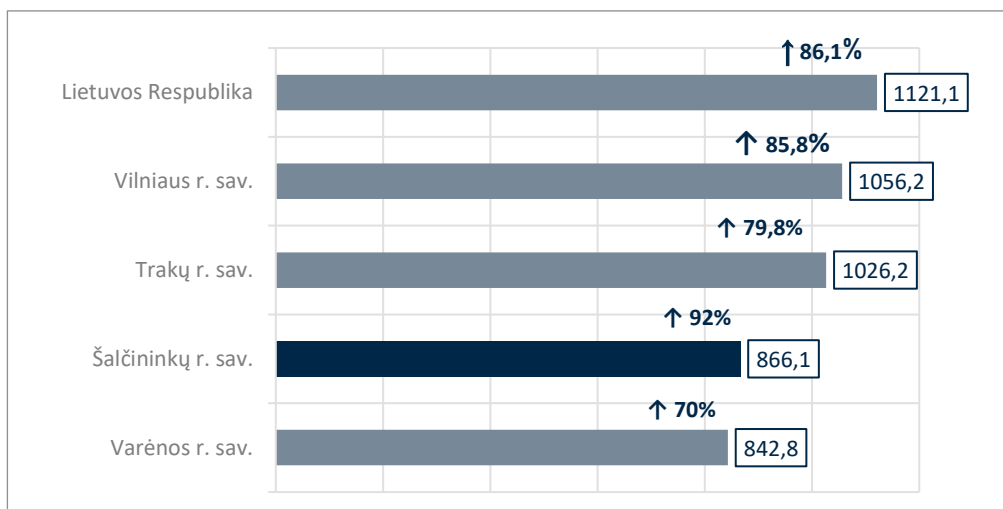

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Neto darbo užmokestis savivaldybėse nuolat augo, tačiau 2022 m. Šalčininkų r. (866,1 Eur/mėn.) ir Varėnos r. (842,8 Eur/mėn.) savivaldybėse jis buvo mažiausias lyginant su kitomis savivaldybėmis ir labai stipriai atsiliko nuo šalies vidurkio (1121,1 Eur/mėn.). Tuo tarpu Vilniaus r. savivaldybėje vidutinis neto darbo užmokestis siekė 1056,2 Eur/mėn., Trakų r. savivaldybėje – 1026,2 Eur/mėn.

Darbo vietos ir uždarbio galimybės yra vienas iš svarbiausių motyvų, nulemiančių vietovės patrauklumą gyventojams, todėl natūralu, kad dalis gyventojų įsilieja į aplinkinių savivaldybių darbo rinkas arba persikelia gyventi į kitas Lietuvos ar užsienio šalių teritorijas, kur mato geresnes galimybes. Analizuojamose savivaldybėse palankesnė darbo rinkos situacija yra Vilniaus r. savivaldybėje, kur yra santykinai mažesnis nedarbo lygis ir aukštesnis darbo užmokestis.

Paveikslas 12. Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis eur./ palyginimas (2022m.) ir jo pokytis 2016-2022, proc.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Viena iš prielaidų, siekiant padidinti Šalčininkų m. kaip gyvenamosios vietos patrauklumą bei išlaikyti jauną kvalifikuotą darbo jėgą, yra situacijos darbo rinkoje gerinimas per verslo sektoriaus plėtros, smulkaus ir vidutinio verslo ir verslumo gerinimo iniciatyvas.

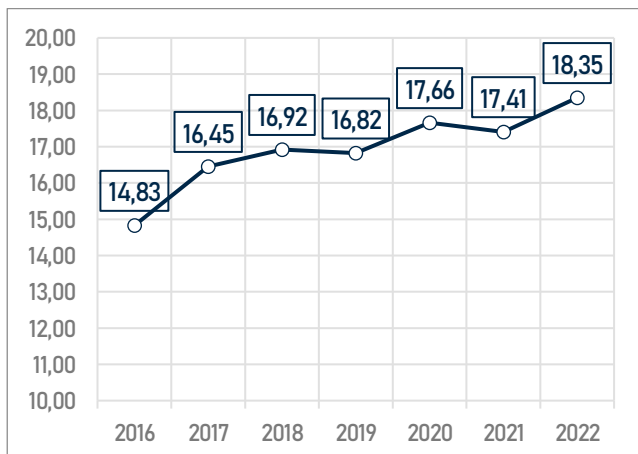
1.2.1.2 Ekonomika

Verslumas ir verslo sektoriaus struktūra.

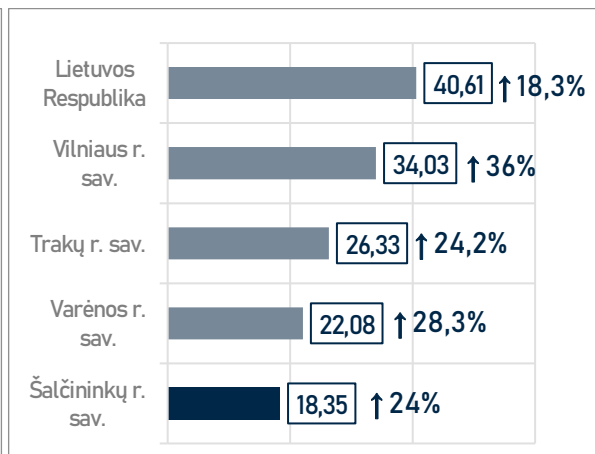
Veikiančių ūkio subjektų skaičius 2016–2022 m. laikotarpiu pakilo nuo 479 iki 545 vnt. Tūkstančiui gyventojų 2022 m. teko 18,35 ūkio subjektų (24 proc. augimas nuo 2016 m.). Pagal veikiančių ūkio subjektų skaičių tūkstančiui gyventojų Šalčininkų r. yra paskutinėje vietoje tarp analizuojamų savivaldybių, o pirmoje vietoje yra Vilniaus r. (34 ūkio subjektai tūkstančiui gyventojų) ir sparčiausiu augimu per 7 metus (36 proc.). Verta pastebėti, kad net ir didžiausias veikiančių ūkio subjektų skaičiaus augimas Vilniaus r. neleido jai pasiekti Lietuvos vidurkio pagal veikiančių ūkio subjektų skaičių, tenkantį tūkstančiui gyventojų (40,61 vnt./1 tūkst. gyv.).

Paveikslas 13. Veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pradžioje, tenkantis tūkstančiui gyventojų (vnt./1 tūkst. gyv., proc.)

Šalčininkų r., 2016–2022 m.

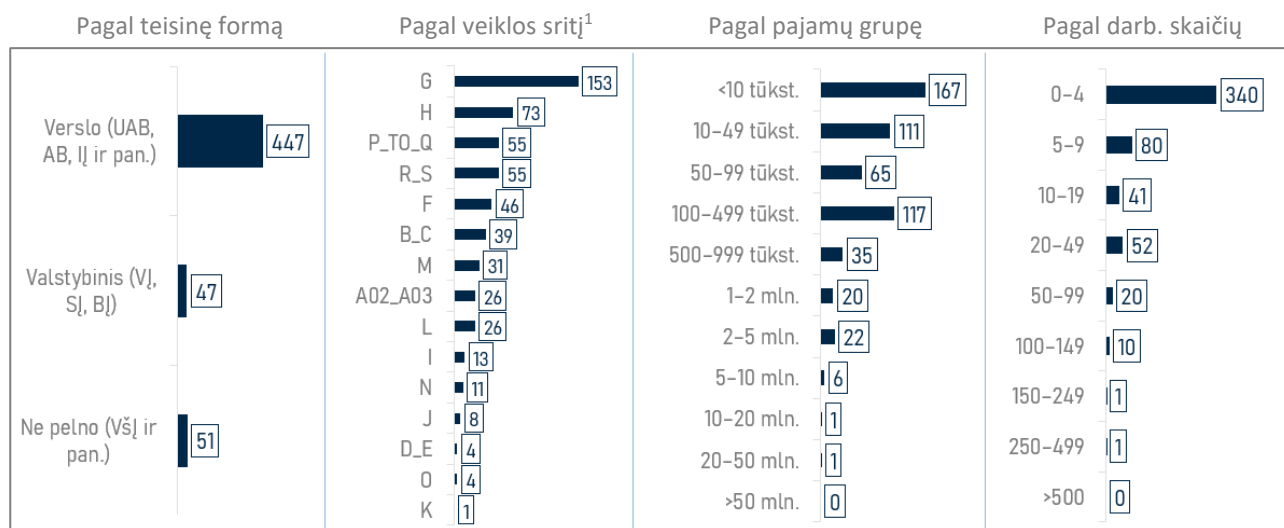
Palyginimas tarp savivaldybių 2022 m. ir pokytis 2016–2022 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

2022 m. iš 545 ūkio subjektų veikiančių Šalčininkų r., 447 buvo verslo subjektai (įmonės), 47 – valstybiniai ir 51 – ne pelno siekiantys subjektai. Didžiausia dalis verslo subjektų užsiėmė didmenine ir mažmenine prekyba ir variklinių transporto priemonių ir motociklų remontu (153 vnt., 28 proc.), transportu ir saugojimu (73 vnt., 13 proc.), švietimu, sveikatos priežiūra (55 vnt., 10 proc.) ir menine, pramogine, poilsio organizavimo veikla ir kompiuterių ir namų ūkio reikmenų taisymu (55 vnt., 10 proc.). 31 proc. visų ūkio subjektų gauna pajamas nuo 0 iki 10 tūkst. Eur per metus, 84 proc. visų ūkio subjektų – nuo 0 iki 499 tūkst. Eur per metus. Darbuotojų skaičiaus atžvilgiu, 62 proc. ūkio subjektų yra įdarbinę tik iki 4 darbuotojų, 15 proc. nuo 5 iki 9 darbuotojų, t.y. Šalčininkų r., kaip ir visoje Lietuvoje vyrauja labai smulkus verslas.

Paveikslas 14. Ūkio subjektai pagal teisinę formą, sektorių, veiklos apimtį, darbuotojų sk. Šalčininkų r. 2022 m. (vnt.)

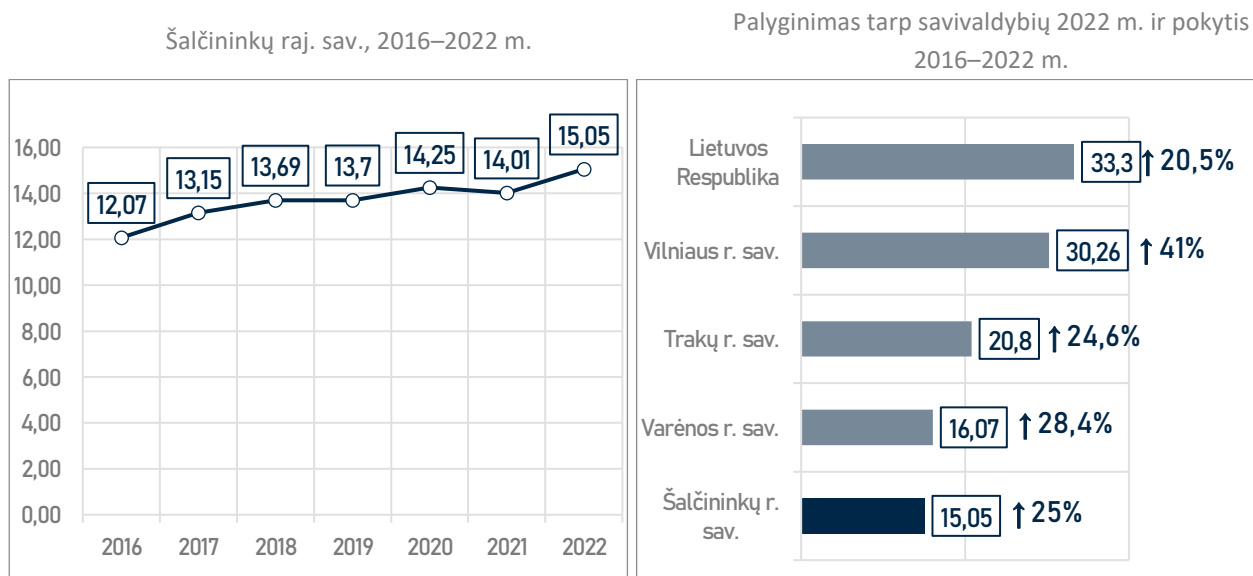
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

2016–2022 m. laikotarpiu Šalčininkų r. veikiančių įmonių skaičius augo nuo 390 iki 447 įmonių. Tūkstančiui rajono gyventojų 2022 m. teko 15 įmonių – 24,7 proc. daugiau nei 2016 m. Palyginti su kitomis savivaldybėmis,

¹ G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas | H Transportas ir saugojimas | P_TO_Q Švietimas, sveikatos priežiūra ir kita komunalinė ir socialinė aptarnavimo veikla | R_S Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla, kompiuterių ir asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas, kita aptarnavimo veikla | F Statyba | B_C Kasyba ir karjerų eksploatavimas; apdirbamoji gamyba | M Profesinė, mokslinė ir techninė veikla | A Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė | L Nekilnojamojo turto operacijos | I Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla | N Administracinė ir aptarnavimo veikla | J Informacija ir ryšiai | D_E Elektros, dujų, vandens tiekimas ir atliekų tvarkymas | O Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas | K Finansinė ir draudimo veikla

Šalčininkų r. lieka paskutinėje vietoje pagal veikiančių įmonių skaičių tūkstančiui gyventojų – didžiausią skaičių ir sparčiausią augimą nuo 2016 m. rodė Vilniaus r.

Paveikslas 15. Veikiančių įmonių skaičius metų pradžioje, tenkantis tūkstančiui gyventojų (vnt./1 tūkst. gyv., proc.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Portalo „Rekvizitai.lt“ duomenimis, didžiausios, virš 100 darbuotojų turinčios privačios įmonės savivaldybės teritorijoje yra transporto paslaugas teikiančios įmonės (UAB „Hogo transport“, UAB „Armidis“, UAB „Eskadra“, UAB „Vilktra“, UAB „Prestona“), gamybos įmonės (UAB „Polivektris“, UAB „Arbena“) ir apželdinimo ir melioracijos darbus atliekanti UAB „Šalmesta“. Didžiausia apyvarta fiksuojama UAB „Lotos Baltica“ transporto ir logistikos įmonėje (54,3 mln. Eur 2021 m.), antroje ir trečioje vietose – UAB „Arbena“ (17,3 mln. Eur) ir UAB „Polivektris“ (16,5 mln. Eur). Didžiausias vidutinis mėnesio atlyginimas 2022 m. buvo UAB „Polivektris“ (2057 Eur), antroje ir trečioje vietose UAB „Actas“ (1872 Eur) ir UAB „Arbena“ (1742 Eur).

1 lentelė. Didžiausios įmonės Šalčininkų r.

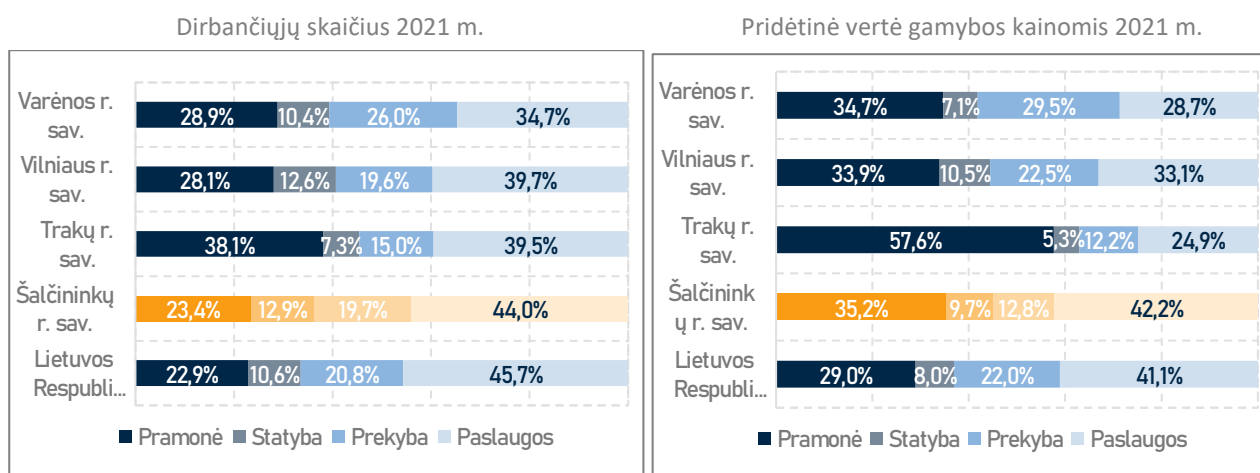
Įmonės pavadinimas	Darbuotojų skaičius	Apyvarta (2021 m.)	Vid. atlygis (2022 m.)
UAB „Hogo transport“	152	7 784 843 Eur	1197 Eur
UAB „Arbena“	147	17 339 454 Eur	1742 Eur
UAB „Armidis“	143	7 764 798 Eur	1372 Eur
UAB „Eskadra“	141	8 162 871 Eur	1266 Eur
UAB „Polivektris“	137	16 520 215 Eur	2057 Eur
UAB „Vilktra“	136	7 753 800 Eur	1259 Eur
UAB „Prestona“	129	6 451 098 Eur	1241 Eur
UAB „Šalmesta“	106	3 033 002 Eur	1238 Eur
UAB „Frostma“	78	5 542 637 Eur	1428 Eur
UAB „Jonuta“	67	649 585 Eur	1137 Eur
UAB „Statybų valdymas“	61	1 457 479 Eur	754 Eur
UAB „Šalauta“	61	3 730 921 Eur	1140 Eur
UAB „Peltakėlis“	50	598 548 Eur	1055 Eur
UAB „Evaldo daržovės“	49	3 862 929 Eur	1422 Eur
UAB „Olkusjana“	46	2 064 902 Eur	721 Eur
AB „Actas“	43	2 790 386 Eur	1872 Eur

UAB „Straikas“	43	1 888 954 Eur	1359 Eur
UAB „Jaraks“	41	1 734 375 Eur	685 Eur
UAB „Namesta“	40	2 751 130 Eur	1139 Eur
UAB „Medbalt“	35	2 232 291 Eur	934 Eur
UAB „Sontransa“	32	1 805 422 Eur	1105 Eur
UAB „Lotos Baltica“	29	54 317 753 Eur	1686 Eur
KB „Lietuviškas pienelis“	27	2 814 590 Eur	1115 Eur
UAB „Didžiosios Sėlos“	24	1 384 954 Eur	679 Eur
ŽŪK „Agroimpulsas“	20	1 761 757 Eur	1083 Eur

Pagal darbuotojų skaičių, visose savivaldybėse daugiausiai asmenų dirba paslaugų sektoriuje, kurio atlyginimai dažnu atveju yra ženkliai mažesni nei dirbančiųjų pvz. pramonės sektoriuje. Lyginant analizuojamąsias savivaldybes, Šalčininkų r. šis skaičius didžiausias (44 proc.). Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šalčininkų r. mažiausias procentas dirbančiųjų dirba pramonės sektoriuje (23,4 proc., kitose savivaldybėse 28–38 proc.), didžiausias – statybos sektoriuje (12,9 proc., kitose savivaldybėse 7,3–12,6 proc.).

Analizuojant verslą, svarbus ir pridėtinės vertės rodiklis, nusakantis skirtumą tarp įmonės pajamų iš pardavimo ir įsigytų medžiagų ir paslaugų sąnaudų.² Beveik pusę pridėtinės vertės Šalčininkų r. sukuria paslaugų sektorius (42,2 proc.) – tai didžiausias procentas paslaugų sektoriaus sukuriamos pridėtinės vertės, palyginti su kitomis savivaldybėmis ir bendru Lietuvos vidurkiu (41,1 proc.).

Paveikslas 16. Dirbančiųjų skaičius ir pridėtinė vertė gamybos kainomis pagal veiklos vykdymo vietą (proc.)

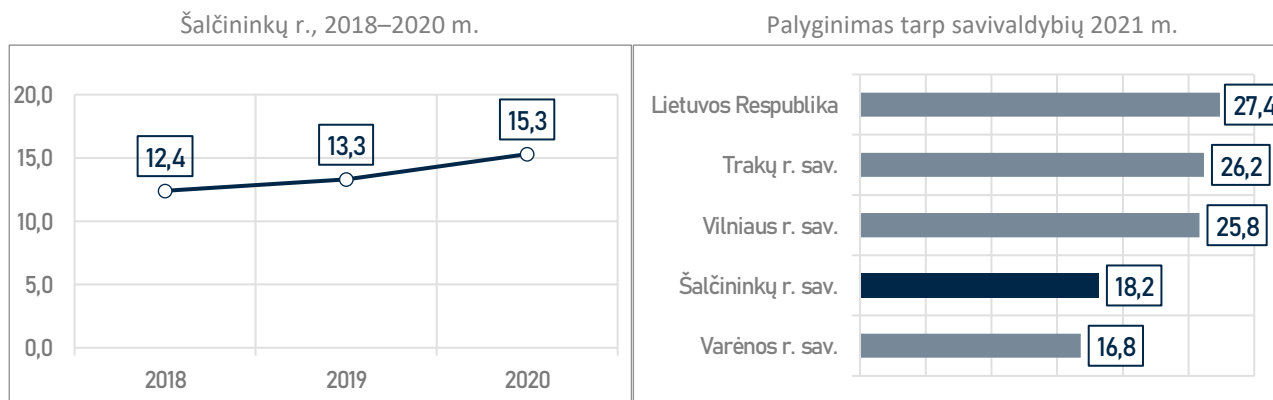

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Pridėtinės vertės, tenkančios vienam dirbančiajam, rodiklis parodo vertę, kurią sukuria vienas darbuotojas. Šis rodiklis 2018–2020 m. laikotarpiu išaugo penktadaliu ir 2020 m. siekė 15,3 tūkst. Eur. Valstybės duomenų agentūros duomenys nuo 2021 m. yra nepalyginami su praeitų metų duomenimis, tad jie nėra įtraukti į grafiką. Visgi palyginti 2021 m. skaičius, Šalčininkų r. sav. yra trečioje vietoje tarp analizuojamųjų savivaldybių ir smarkiai atsilieka nuo bendro Lietuvos vidurkio.

² Verslo žinių žodynas. Prieiga internetu: <https://zodynas.vz.lt/Pridetine-verte>

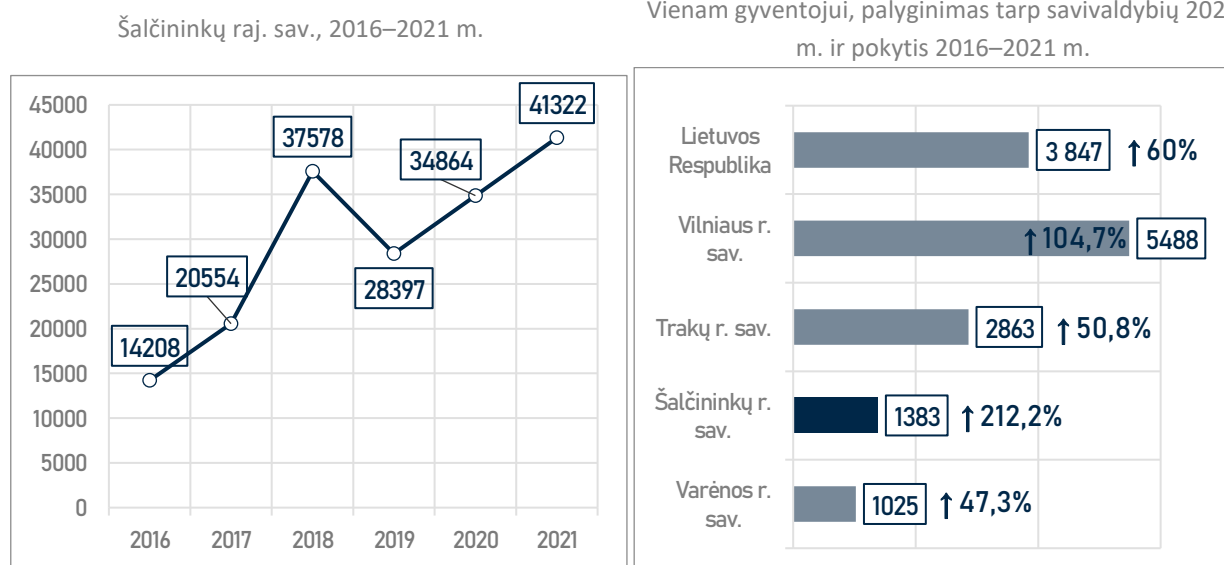
Paveikslas 17 Pridėtinė vertė gamybos kainomis, tenkanti 1-am dirbančiajam (tūkst. Eur)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Investicijos. Materialinės investicijos yra investicijos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba jo vertei padidinti.³ Šalčininkų rajone 2016–2021 m. laikotarpiu materialinės investicijos augo daugiau nei dvigubai – nuo 14 mln. iki 41 mln. Eur. Šiuo laikotarpiu Šalčininkų r. savivaldybėje fiksuojamas didžiausias materialinių investicijų augimas (212 proc., kai kitose savivaldybėse 47-104 proc.), tačiau tai neatspindi prastos rajono padėties vertinant šį rodiklį. Palyginti su kitomis analizuojamomis savivaldybėmis, vienam Šalčininkų r. savivaldybės gyventojui 2020 m. atiteko tik 1383 Eur materialinių investicijų, tuo tarpu vienam Vilniaus r. savivaldybės gyventojui – 5488 Eur materialinių investicijų. Šalčininkų savivaldybėje vienam gyventojui teko 4 k. mažiau investicijų nei Vilniaus rajone ir 2,8 karto mažiau palyginti su visa Lietuva.

Paveikslas 18 Materialinės investicijos to meto kainomis (tūkst. Eur, Eur/1 gyv., proc.)

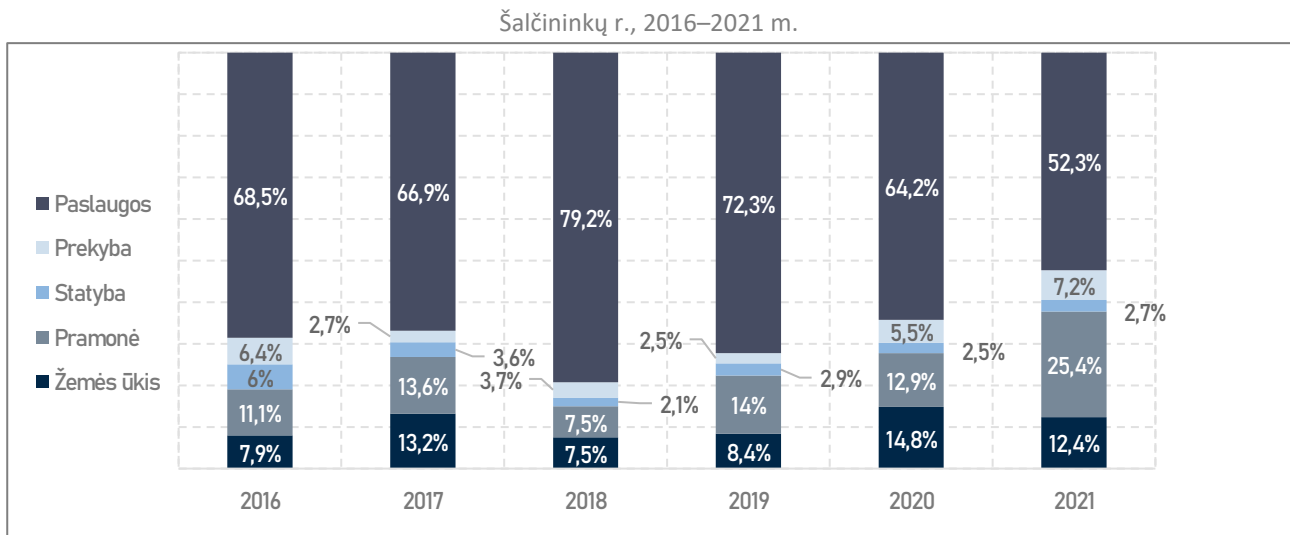

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Šalčininkų rajone daugiausiai asmenų dirba paslaugų sektoriuje, taip pat jame sukuriama didžiausia pridėtinė vertė. Tampriai su šiais rodikliais susijęs rodiklis – materialinės investicijos pagal ekonominės veiklos rūšis. Pagal ekonominės veiklos rūšis 2021 m., daugiausiai investicijų gauna taip pat paslaugų sektorius (52,3 proc.), mažiausiai – statybos sektorius (2,7 proc.). 2020–2021 m. beveik dvigubai išaugo pramonės sektoriaus dalis nuo 12,9 proc. iki 25,4 proc.

³ <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-statistikos-metrastis/lsm-2019/verslas/materialines-investicijos>

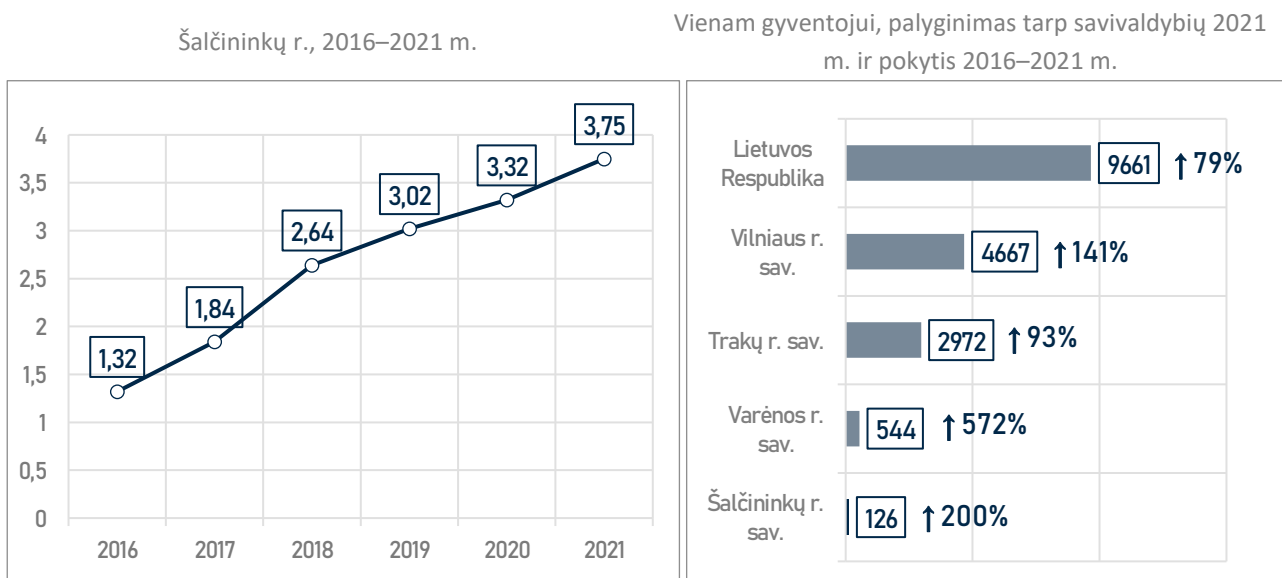
Paveikslas 19 Materialinės investicijos to meto kainomis pagal ekonominės veiklos rūšis (proc.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Tiesioginės užsienio investicijos (TUI) yra investicijos, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai finansiniai santykiai ir interesai tarp ne rezidento investuotojo ir rezidento įmonės (arba atvirksčiai). Tiesioginės užsienio investicijos 2021 m. Šalčininkų raj. savivaldybėje siekė 3,75 mln. Eur, t.y., 152 proc. daugiau nei 2016 m. Palyginti su kitomis analizuojamomis savivaldybėmis, Šalčininkų rajone vienam gyventojui tenkanti TUI suma yra mažiausia (126 Eur) – 4 kartus mažesnė už Varėnos r. savivaldybę (544 Eur), 24 kartus mažesnė už Trakų r. savivaldybę (2972 Eur), 37 kartus už Vilniaus r. savivaldybę (4667 Eur), o palyginti su bendru Lietuvos rodikliu – skiriasi net 77 kartais (Lietuvoje – 9661 Eur). Didžiausias augimas 2016–2021 m. laikotarpiu fiksuojamas Varėnos r. savivaldybėje (572 proc.).

Paveikslas 20 Tiesioginės užsienio investicijos metų pabaigoje (mln. Eur, Eur/1 gyv., proc.)

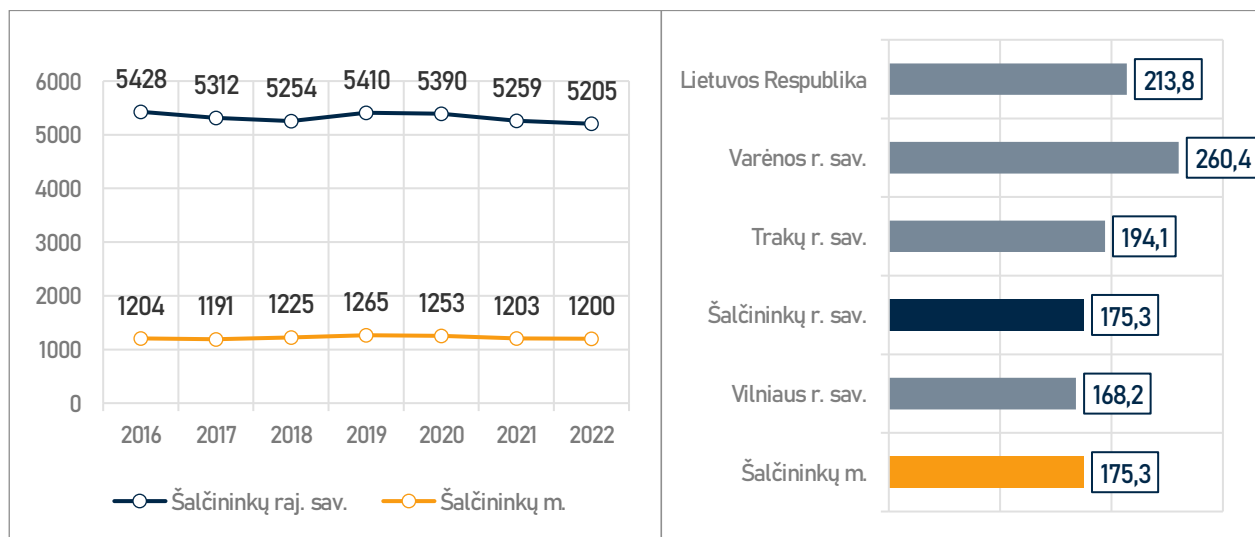
Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

1.2.1.3 Socialinė apsauga

Analizuojant vidutinį metinį valstybinio socialinio draudimo ir netekto darbingumo pensijos rodiklius, matoma, kad 2016–2022 m. laikotarpiu Šalčininkų raj. savivaldybėje senatvės pensiją gauna 4,1 proc. mažiau gyventojų (skaičius krito nuo 5428 asm. iki 5205 asm.), o netekto darbingumo – 16,6 proc. mažiau gyventojų (nuo 3312 iki 2761 asm.). Pagal skaičiavimus, Šalčininkų mieste 2022 m. galėjo būti vidutiniškai 1200 asmenų, gaunančių senatvės pensiją, ir 637 asmenys, gaunantys netekto darbingumo ir invalidumo pensijas. Šalčininkų rajono savivaldybė yra trečia tarp

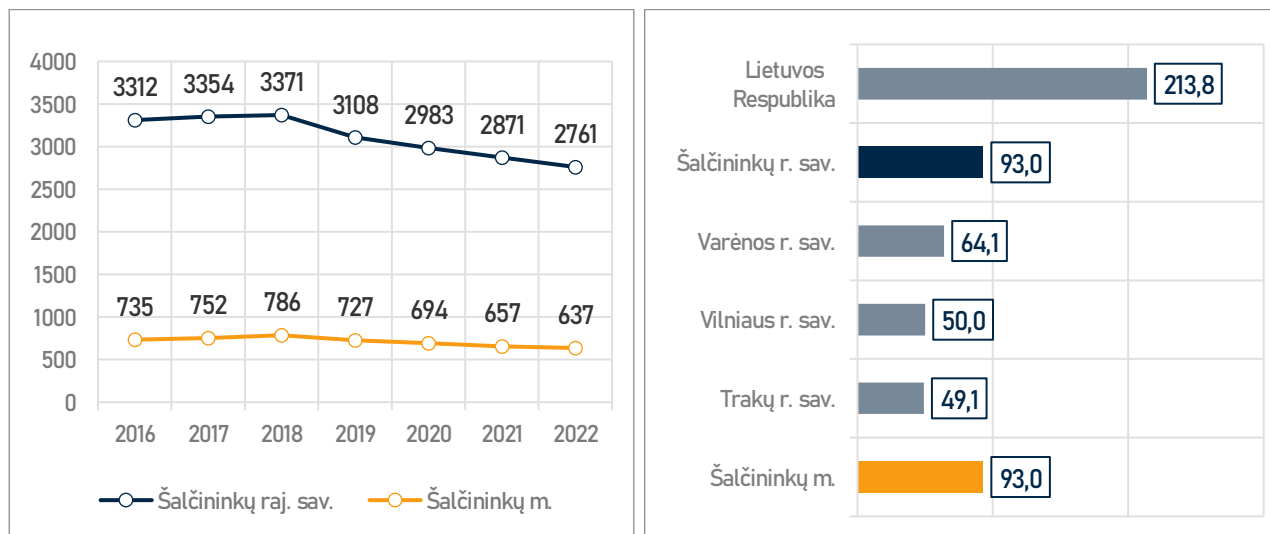
savivaldybių pagal senatvės pensijas gaunančių asmenų skaičių tūkstančiui gyventojų ir pirma pagal netekto darbingumo ir invalidumo pensijas gaunančių asmenų skaičių tūkstančiui gyventojų.

Paveikslas 21. Vidutinis metinis valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijas gaunančių asmenų skaičius (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./tūkst. gyv.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

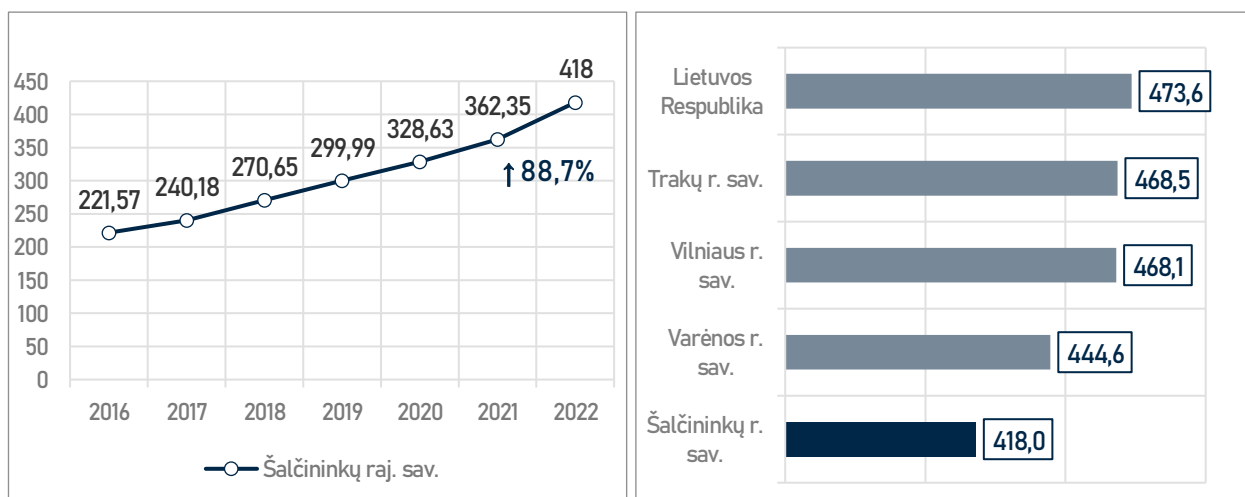
Paveikslas 22. Vidutinis metinis valstybinio socialinio draudimo netekto darbingumo ir invalidumo pensijas gaunančių asmenų skaičius (asm.) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (asm./tūkst. gyv.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Vidutinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija Šalčininkų raj. savivaldybėje per paskutinius šešerius metus išaugo 88,7 proc., tačiau palyginti su Lietuvos vidurkiu ir kitomis savivaldybėmis, ši suma yra žemiausia (418 Eur, kai kitose savivaldybėse – 444,6-468,5 Eur) ir ji galimai neužtikrina galimybės oriai senatvei, kuomet galima pasirūpinti baziniais poreikiais, nekalbant apie papildomus socialinius, kultūrinius ir kitus interesus

Paveikslas 23. Vidutinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija (Eur) ir palyginimas su kitomis savivaldybėmis (Eur)

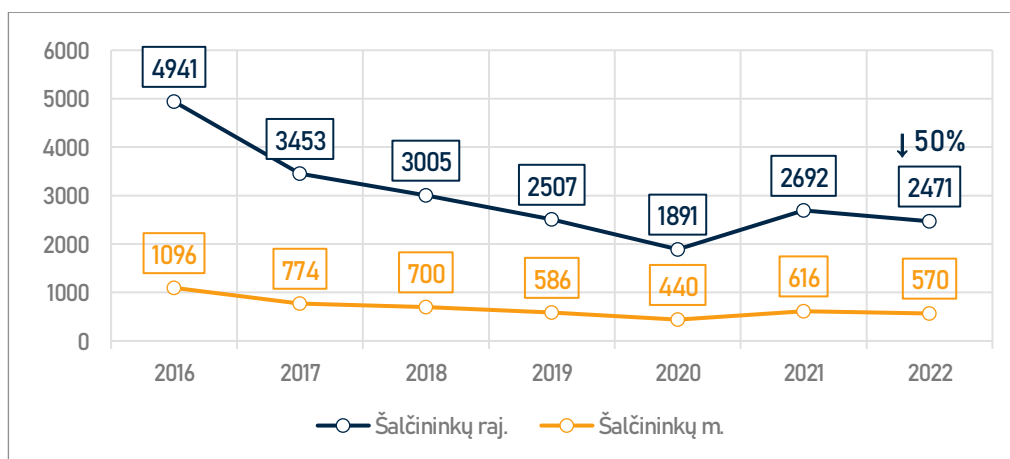

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Šeimoms, susiduriančioms su finansiniais sunkumais, yra skiriama pinigine socialine parama – socialinė pašalpa, būsto šildymo, karšto bei geriamojo vandens išlaidų kompensacijos. Nuo 2022 m. birželio 1 d. socialinę pašalpą gali gauti šeima, jei žmogui tenkančios vidutinės pajamos per mėnesį neviršija 161,7 Eur.

Šalčininkų mieste socialinės pašalpos gavėjų skaičius 2016–2022 m. laikotarpiu krito perpus nuo 1096 iki 570 asmenų. Stebint rajono tendenciją, galima daryti prielaidą, kad Šalčininkų mieste, kaip ir visoje savivaldybėje, pašalpos gavėjų skaičiaus kritimą lėmė registruotas nedarbo mažėjimas – auganti darbo jėgos paklausa ir suaktyvėjęs bedarbių grįžimas į darbo rinką. Ši bedarbių grįžimą į darbo rinką įtakojo tai, kad Šalčininkų rajono savivaldybės administracija kompensavo gyventojų pavežėjimą į darbo vietas.

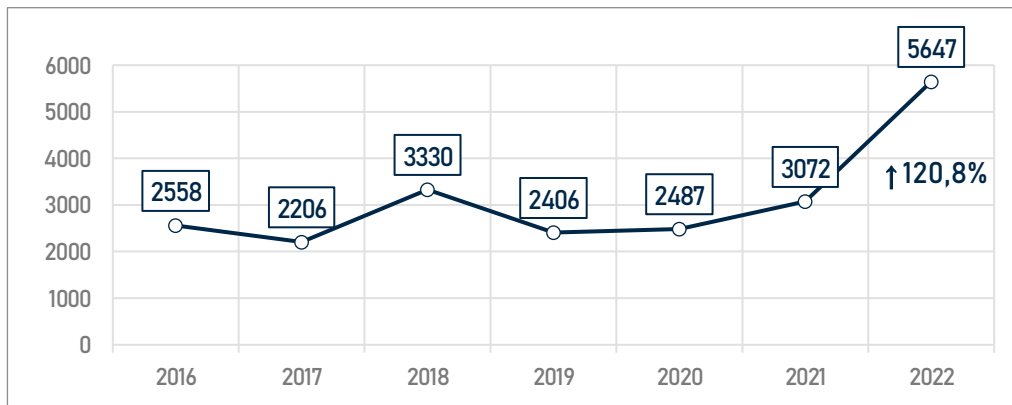
Paveikslas 24. Socialinės pašalpos gavėjų skaičius, asm.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Tuo tarpu išlaidos kompensacijoms už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui Šalčininkų rajone augo 120,8 proc. ir 2022 m. siekė 5 647 000 eurų. Tai įtakojo išaugusios būsto šildymo ir vandens kainos bei vis tik žemos gyventojų pajamos.

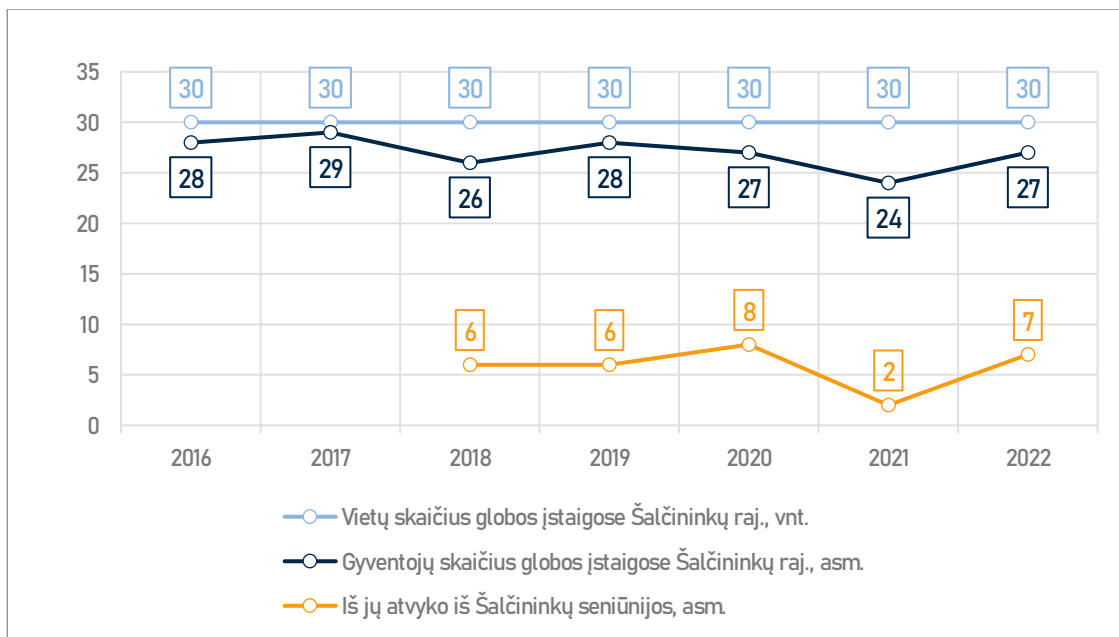
Paveikslas 25. Išlaidos kompensacijoms už būsto šildymą ir išlaidas vandeniui, tūkst. Eur

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Senatvė. 2022 m. Šalčininkų mieste gyveno 17,3 proc. pensinio amžiaus gyventojų. Šalčininkų rajone veikia 1 globos įstaiga seniems žmonėms, už Šalčininkų m. ribų – Čiužakampio senelių globos namai. Šių namų siekis – apgyvendinti žmones, kurie dėl senatvės ar negalios negali savarankiškai gyventi savo namuose, yra vieniši arba jų vaikai ar artimieji dėl subjektyvių priežasčių negali prižiūrėti jų namuose. Globos namuose 2016–2022 m. laikotarpiu išliko 30 vietų, tačiau jos niekada nebuvo pilnai užpildytos ir 2022 m. siekė 27 gyventojus – iš jų 7 gyventojai atvykę iš Šalčininkų seniūnijos.

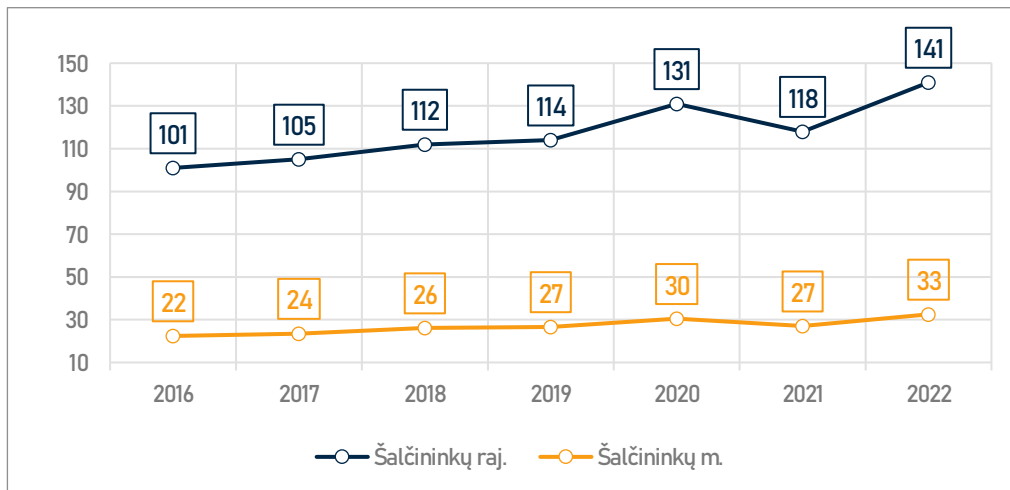
Paveikslas 26. Vietų ir gyventojų skaičius globos įstaigose seniems žmonėms metų pabaigoje

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Socialinės priežiūros pagalbos į namus paslaugos – tai asmens namuose teikiamos paslaugos, padedančios asmeniui (šeimai) tvarkytis buityje bei dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Paslaugą gali gauti suaugę asmenys su negalia ir jų šeimos, senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, vaikai su negalia ir jų šeimos, kiti asmenys ir šeimos (laikiniai dėl ligos ar kitų priežasčių savarankiškumo netekę asmenys). Socialinių paslaugų asmens namuose gavėjų skaičius 2016–2022 m. Šalčininkų rajone ženkliai augo – 39,6 proc., Šalčininkų mieste net 50 proc. Pagal skaičiavimus, Šalčininkų mieste tokių asmenų skaičius 2022 m. galėjo siekti 33 asmenis. Socialinės priežiūros pagalbos į namus paslaugos yra vienos esminių ir turinčių labai didelę paklausą, nes dauguma jų gavėjų nori kuo ilgiau išlikti sąlyginai savarankiški ir patys (su minimalia pagalba) pasirūpinti savimi.

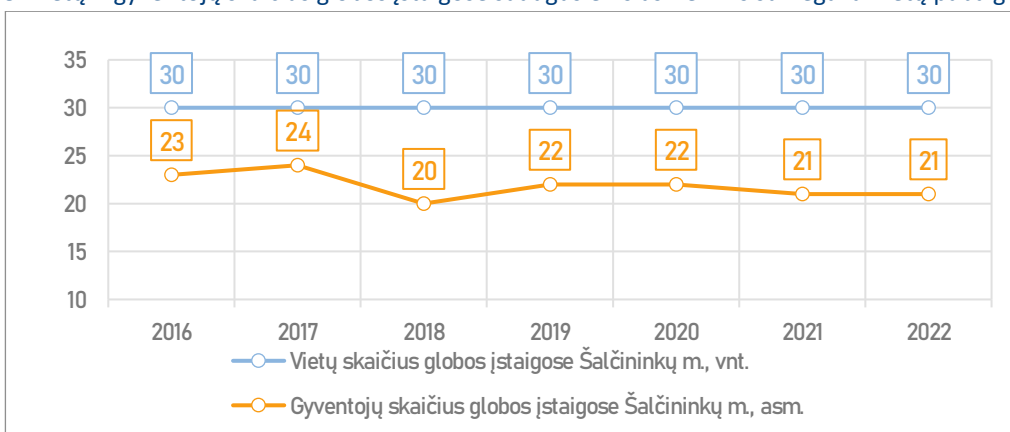
Paveikslas 27. Socialinių paslaugų asmens namuose gavėjai, asm.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Negalia. Šalčininkų mieste veikia viena globos įstaiga asmenims su negalia – Šalčininkų rajono sutrikusio intelekto žmonių dienos užimtumo centras. Centro siekis yra didinti žmonių su intelekto negalia ir jų šeimų galimybes integruotis į bendruomenę, siekiant išvengti socialinės atskirties ir mažinti skurdą. Vietų skaičius centre 2016–2022 m. laikotarpiu nekito (30 vietų), o gyventojų skaičius keitėsi nežymiai ir siekė nuo 20 iki 24 asmenų.

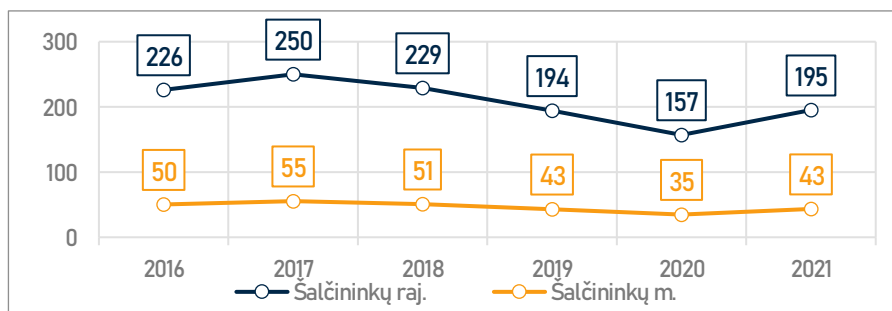
Paveikslas 28. Vietų ir gyventojų skaičius globos įstaigose suaugusiems asmenims su negalia metų pabaigoje

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliaisiais, skaičius Šalčininkų mieste kasmet neženkliai mažėja, 2022 m. jis siekė 43 asmenis: 3 vaikai ir 40 darbingo amžiaus gyventojai.

Paveikslas 29. Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliaisiais, skaičius

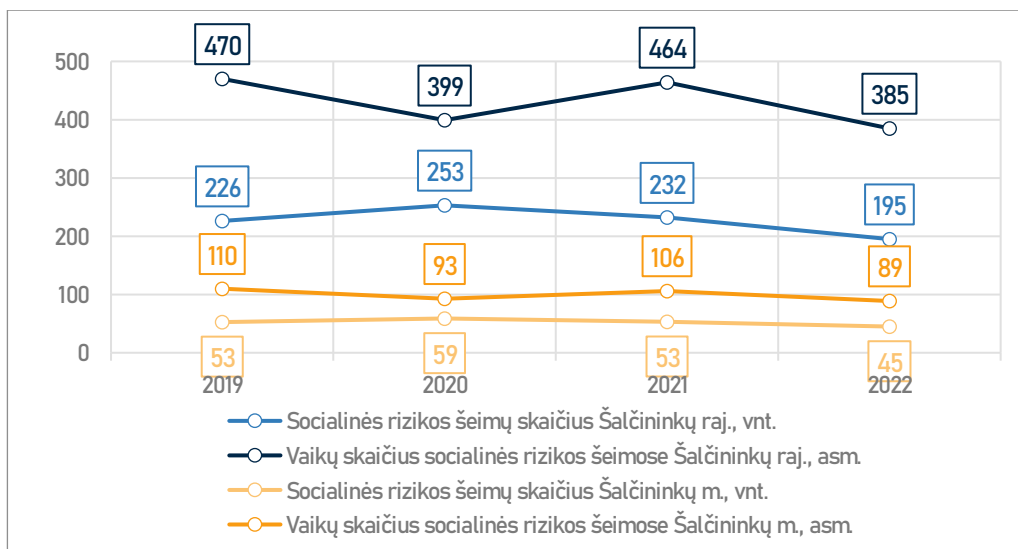

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Šeima ir vaikai. Socialinės rizikos šeima – šeima, kurioje auga vaikas(-ai) iki 18 m. amžiaus ir kurioje bent vienas iš tėvų piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis, yra priklausomas nuo azartinių lošimų, dėl socialinių įgūdžių stokos nemoka ar negali tinkamai prižiūrėti vaikų, naudoja prieš juos psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams ir todėl iškyla pavojus vaiko(-ų) fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi bei saugumui. Socialinės rizikos šeimai priskiriama ir šeima, kurios vaikui (asm.) įstatymų nustatyta tvarka yra nustatyta laikinoji globa (rūpyba).

Šalčininkų mieste 2022 m. fiksuojama apie 45 socialinės rizikos šeimas, kuriose auga 89 vaikai. 2016–2022 m. laikotarpiu tokių šeimų skaičius Šalčininkų rajone sumažėjo 13,7 proc. (mieste – 14,9 proc.), tačiau vaikų, augančių rizikos šeimose skaičius Šalčininkų mieste sumažėjo mažiau (15,1 proc.) nei Šalčininkų rajone (18,1 proc.).

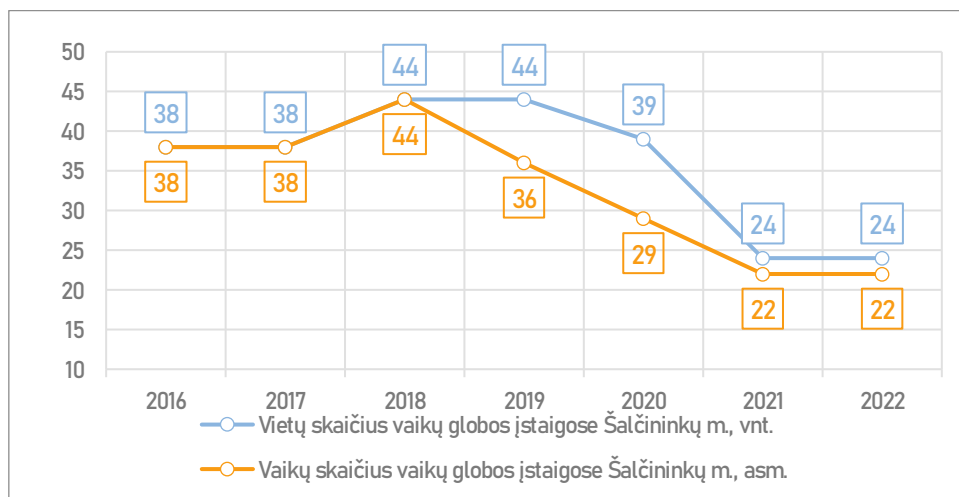
Paveikslas 30. Socialinės rizikos šeimų ir vaikų jose skaičius metų pabaigoje

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Šalčininkų mieste veikia viena vaikų globos įstaiga – Šalčininkų rajono šeimos ir vaiko gerovės centras. Centro misija – padėti socialinės rizikos vaikams, be tėvų globos likusiems vaikams ir krizinėje situacijoje atsidūrusiems šeimoms tapti pilnaverčiais visuomenės nariais ir visapusiškai dalyvauti visuomenėje. Vietų skaičius globos įstaigoje 2016–2022 m. sumažėjo 36,8 proc. nuo 38 iki 24 vietų, atitinkamai sumažėjo ir gyventojų skaičius – nuo 38 iki 22 vaikų. Vaikų skaičiaus mažėjimas globos namuose yra skatinimas nuolat, taip norima kuo daugiau vaikų surasti globėjus, šeimas ir juos apgyvendinti jose.

Paveikslas 31. Vietų ir gyventojų skaičius vaikų globos įstaigose

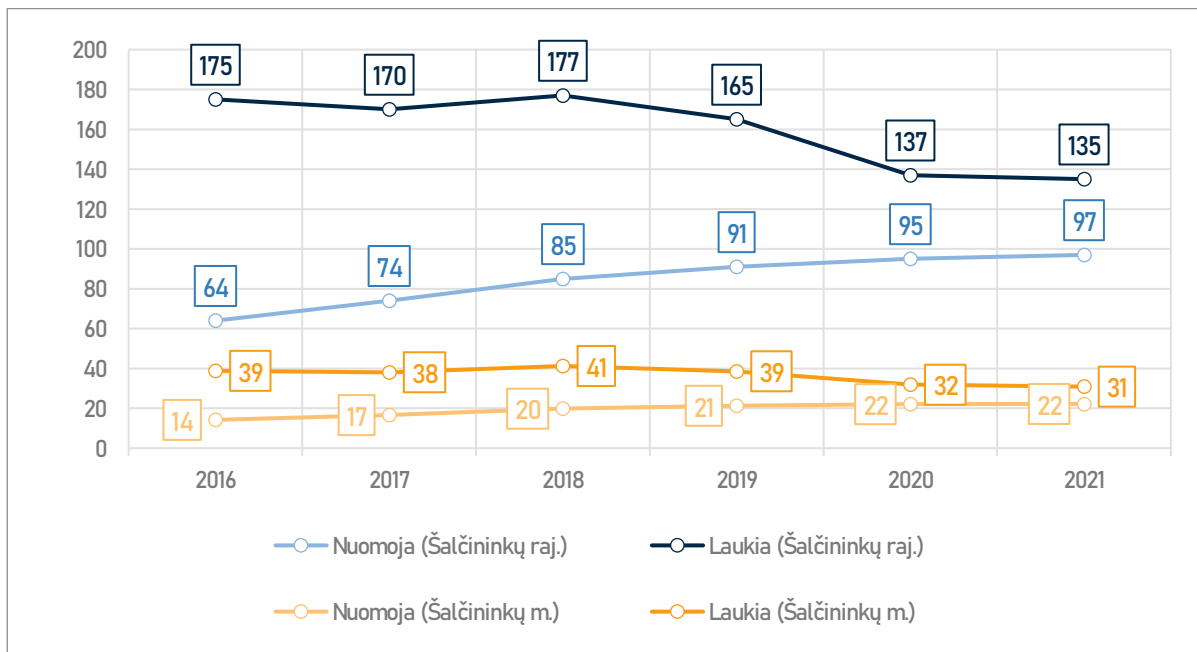

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Socialinis būstas. Socialinis būstas – mažas pajamas gaunančioms ir mažai turto turinčioms šeimoms ar asmenims nekomerciniu pagrindu pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytą nuomos mokesčio apskaičiavimo tvarką nuomojamas savivaldybės būstas. Pagal Valstybės paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo nustatytas sąlygas prie socialinio būsto kategorijos nepriskiriamos tarnybinės gyvenamosios patalpos, bendrabučiai, nakvynės namai, gydymo ar globos (rūpybos) įstaigos gyvenamosios patalpos.

Šalčininkų mieste 2016–2021 m. laikotarpiu situacija gerėjo – socialinį būstą nuomojančiųjų skaičius išaugo 56,3 proc. ir siekė 22 asmenis, o laukiančiųjų sumažėjo 20,4 proc. ir siekė 31 asmenį. Nors nuomojančiųjų/laukiančiųjų santykis per 2016–2021 m. paaugo, laukiančiųjų skaičius išliko didelis ir viršija besinuomuojančių asmenų skaičių, t.y. socialinio būsto pasiūla visiškai neatitinka paklausos.

Paveikslas 32. Asmenys (šėimos), kuriems nuomotas socialinis būstas, ir asmenys (šėimos), buvę sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, metų pabaigoje (asm.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

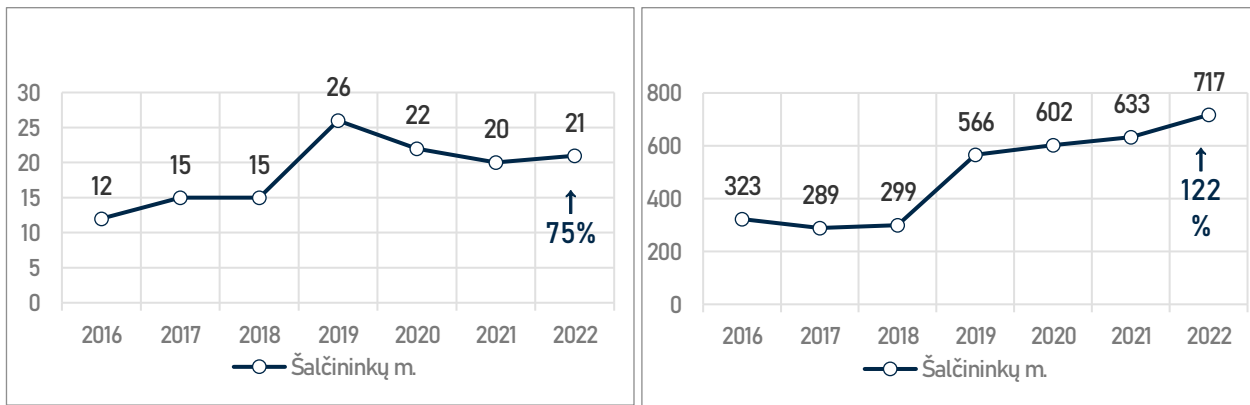
1.2.1.4 Švietimas, sportas ir kultūra

Neformalus ugdymas. Neformaliu švietimu pagal Valstybės duomenų agentūrą yra laikomas švietimas, pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas.

Šalčininkų mieste yra viena neformalaus ugdymo įstaiga – Šalčininkų Stanislavo Moniuškos menų mokykla. 2022 m. be 24 formalų ugdymą papildančių programų, menų mokykloje veikė 3 neformaliojo ugdymo programos, kuriose mokėsi 17 mokinių. Kitas neformalaus švietimo veiklas organizuoja bendrojo ugdymo mokyklos ir asociacijos.

Šalčininkų mieste 2022 m. iš viso veikė 21 neformalaus ugdymo programa – tai 75 proc. augimas, palyginti su 2016 m., kai tokių programų skaičius siekė viso labo 12 vnt. Atitinkamai išaugo ir neformalaus ugdymo programų lankomumas – 122 proc. nuo 323 asm. iki 717 asm.

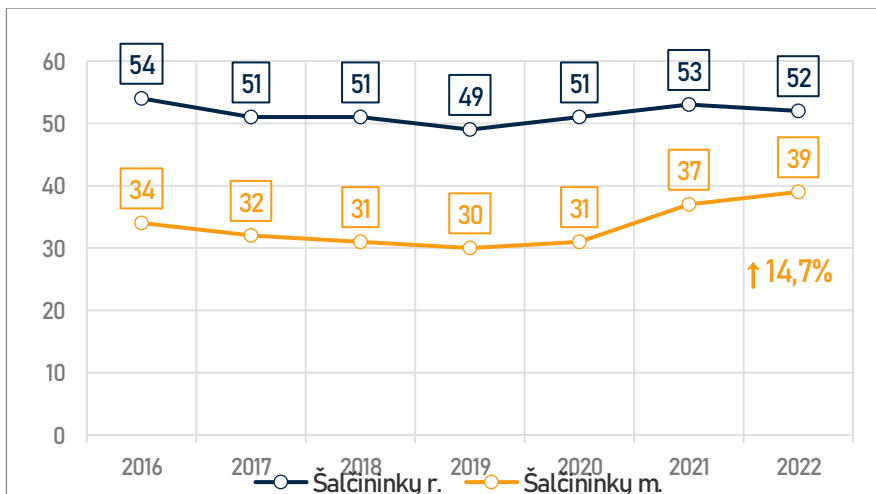
Paveikslas 33. Neformalaus ugdymo programų įvairovė (vnt.) ir lankomumas (asm.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Trečiojo amžiaus universitetas. Šalčininkų lenkų trečiojo amžiaus universitetas buvo įkurtas 2011 m. Jis apjungia 104 narius. Turi 3 filialus: Šalčininkų – 52 asm., Jašiūnų – 20 asm., Eišiškių – 32 asm. Šalčininkų skyrius apima ne tik Šalčininkų miesto senjorus, bet ir artimiausių kaimų senjorus.

Paveikslas 34. Šalčininkų lenkų trečiojo amžiaus universiteto narių pasiskirstymas, asm.

Šaltinis: Šalčininkų lenkų trečiojo amžiaus universitetas

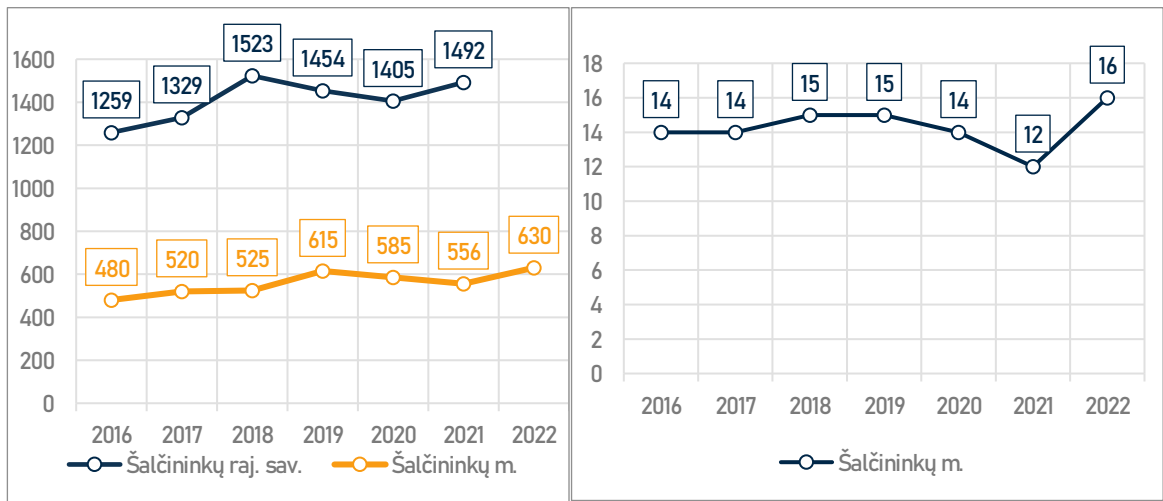
Pagal veikiančius įstatus Trečiojo amžiaus universitete yra įgyvendinami neformalus užsiėmimai, kuriuose dalyvauja senjorai. Užsiėmimai vyksta įvairiausiomis temomis: religijos, literatūros, kabareto, mėgėjų meno, buities, daržo ir sodo. Vyksta įvairios ekskursijos.

Sportas. Šalčininkų mieste kasmet vyksta nemažas skaičius sporto renginių. Vėlyvą pavasarį kasmet mieste vyksta Lietuvos ringo čempionatas 2015 m. atnaujintame J. Sniadeckio gimnazijos stadione, vasarą – vaikų ir jaunimo stalo teniso turnyras Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio gimnazijoje, rudenį J. Sniadeckio gimnazijoje rengiamos neįgaliųjų sporto varžybos, o gruodį – kalėdinis krepšinio turnyras ir kiti renginiai.

2016–2022 m. laikotarpiu Šalčininkų mieste sportuojančiųjų ar aktyvių gyventojų skaičius išaugo 31,3 proc. nuo 480 iki 630 asmenų. Trenerių skaičius svyravo nežymiai ir 2022 m. siekė 16 asmenų.

Pastebima, kad gyventojai stokoja nemokamų sporto užsiėmimų, pritaikytų skirtingoms amžiaus grupėms, jų poreikiams. Taip pat trūksta masinių sporto renginių, kurie skatina sveiką gyvenseną.

Paveikslas 35. Sportuojančiųjų ar aktyvių gyventojų skaičius (asm.) ir trenerių skaičius (asm.)

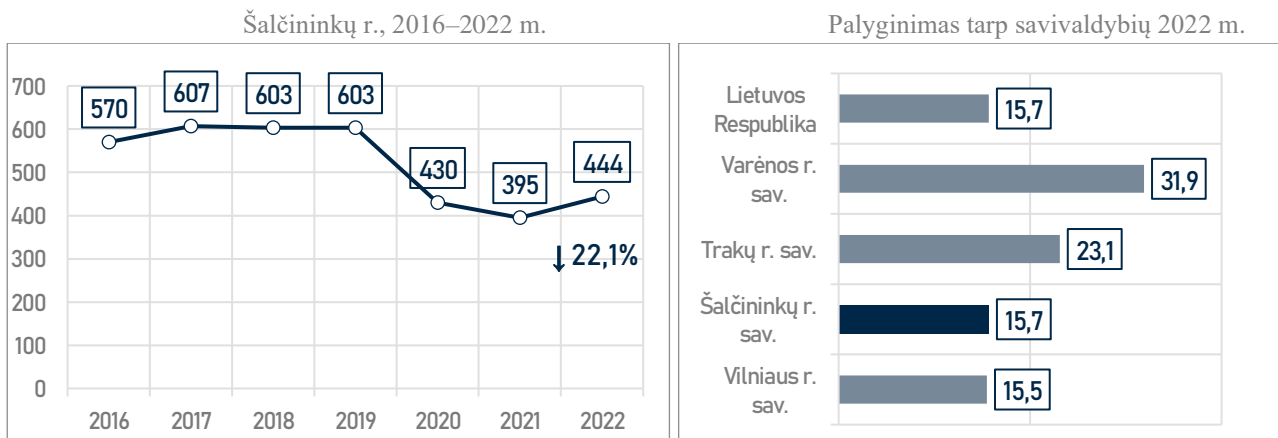

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Kultūra. Šalčininkų r. veikia 5-ios kultūros įstaigos: Šalčininkų rajono savivaldybės kultūros centras, Šalčininkų rajono savivaldybės viešoji biblioteka, Vladislavo Kozakevičiaus laisvalaikio ir sporto centras, Eišiškių laisvalaikio ir verslo centras ir Turizmo ir jaunimo centras. Šalčininkuose taip pat vyksta kasmetiniai tradiciniai renginiai – Užgavėnės, Rasos šventė, Žolinė, Daina prie Šalčios, Jaunimo vasara, Derliaus šventė ir pan.

Šalčininkų r. veikia 13 kultūros centrų, iš kurių 7 buvo pritaikyti neįgaliesiems. 2022 m. kultūros centruose veikė 34 kolektyvai – 15 iš jų buvo mėgėjų meno kolektyvai, 19 jų – studijos, būreliai ir klubai. 2022 m. asmenų, dalyvaujančių kultūros centrų veiklose, skaičius Šalčininkų r. siekė 444 dalyvius (22,1 proc. kritimas nuo 2016 m.). Galimai dalyvių skaičius būtų buvęs didesnis, jei nebūtų COVID–19 pandemijos sukeltų pasekmių (2016–2019 m. laikotarpiu dalyvių skaičius augo 5,8 proc.). Palyginti su kitomis savivaldybėmis, Šalčininkų r. tūkstančiui gyventojų teko mažiausiai kultūros centrų dalyvių skaičius (15 asm./1 tūkst. gyv.), daugiausiai – Varėnos r. (31 asm./1 tūkst. gyv.). Labai svarbu kultūrinėje veikloje buvusius aktyvius dalyvius, susigrąžinti į anksčiau pradėtą veiklą, o taip pat ir pritraukti naujus narius.

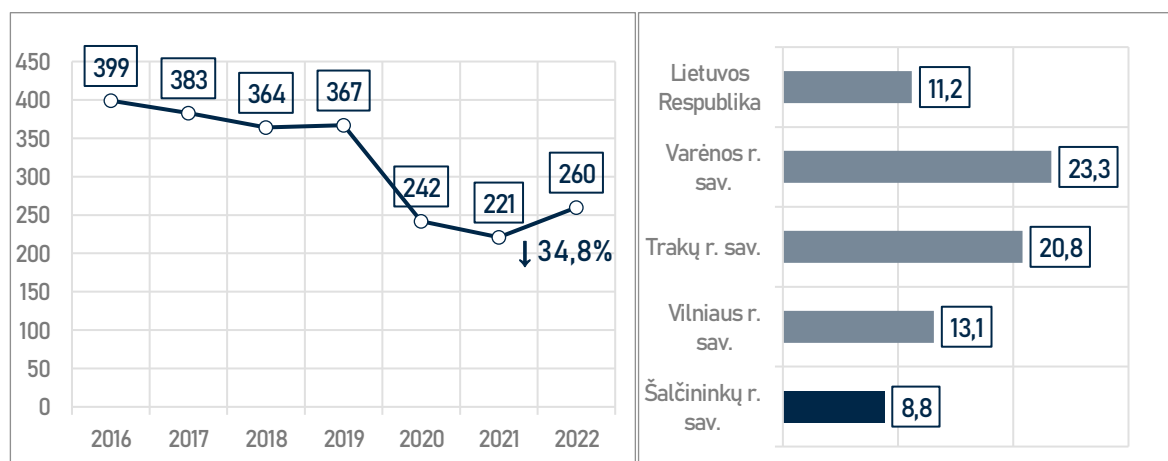
Paveikslas 36. Kultūros centrų dalyvių skaičius (asm., asm./1 tūkst. gyv.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Iš 444 kultūros centrų dalyvių 260 buvo mėgėjų meno kolektyvų nariai (34,8 proc. mažiau nei 2016 m.). Nors kolektyvų narių kritimas fiksuojamas kiekvienais metais, prasidėjus COVID–19 pandemijai, jis nukrenta staigiai – beveik trečdaliu. Palyginti su kitomis savivaldybėmis, mėgėjų meno kolektyvų narių skaičius tūkstančiui gyventojų Šalčininkų r. yra žemiausias (8,8 asm./1 tūkst. gyv.), aukščiausias – Varėnos r. (23,3 asm./1 tūkst. gyv.).

Paveikslas 37 Mėgėjų meno kolektyvų narių skaičius (asm., asm./1 tūkst. gyv.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Pagal 2019 m. VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ ir Ekonomikos ir inovacijų programos „Kurk Lietuvai“ atliktą tyrimą, Šalčininkų r. vidutinio poreikio kultūros paslaugų prieinamumas – 67 proc. Vidutinio poreikio kultūros paslaugos apima didesnio masto arba specializuotas paslaugas, pritraukiančias auditoriją iš toliau negu į savivaldybės ar miestelio gyventojus orientuotos dažno poreikio paslaugas. Vidutinio poreikio paslaugų rinkinys susideda iš retų leidinių skaityklos apskrities bibliotekose, aukšto lygio profesionalaus teatro, koncertų, festivalių, muziejų ir parodų.

Bendras prieinamumo rodiklis Lietuvoje – 74,1 proc.: tiek Lietuvos gyventojų pasiekia visas vidutinio poreikio paslaugas. Vilniaus r. ir Trakų r. šių paslaugų prieinamumas pranoksta Lietuvos vidurkį ir siekia atitinkamai 100 proc. ir 98 proc., tuo tarpu Šalčininkų r. (prieinamumo rodiklis 67 proc.) šiek tiek atsilieka nuo Lietuvos vidurkio. Geras prieinamumas koncertų su gastrolėmis (100 proc.), teatro su gastrolėmis (92 proc.) ir muziejų ekspozicijų (87–92 proc.).

2 lentelė. Vidutinio poreikio kultūros paslaugų prieinamumas 2019 m. (proc.)

	Vidutinio poreikio prieinamumo rodiklis pagal savivaldybę	Festivalis	Koncertas	Koncertas su gastrolėmis	Teatras	Teatras su gastrolėmis	Muziejų ekspozicija	Muziejai su išvež. ekspozicijomis	Paroda	Retų leidinių skaitykla
Lietuvos Respublika	74,1 %	76 %	81 %	96 %	76 %	94 %	91 %	98 %	91 %	78 %
Šalčininkų r. sav.	67 %	67 %	67 %	100 %	67 %	92 %	87 %	92 %	78 %	67 %
Trakų r. sav.	98 %	98 %	98 %	100 %	98 %	100 %	100 %	100 %	100 %	98 %
Vilniaus r. sav.	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Varėnos r. sav.	8 %	8 %	8 %	97 %	8 %	97 %	92 %	97 %	18 %	8 %

48 proc. renginių Šalčininkų kultūros centruose yra skirti vaikams ir jaunimui ir juose susirenka 41 proc. visų lankytojų ir dalyvių. Pagal renginių pobūdį, 56 proc. renginių yra edukaciniai (ir sulaukia 23 proc. lankytojų), 6 proc. – mėgėjų meno kolektyvų renginiai (sulaukia 11 proc. lankytojų). Nors profesionaliojo meno renginiai sudaro tik 4 proc. visų renginių, tačiau jie sulaukia 25 proc. visų lankytojų ir dalyvių.

3 lentelė. Šalčininkų kultūros centrų renginiai ir dalyviai pagal žanrą 2022 m. (vnt.)

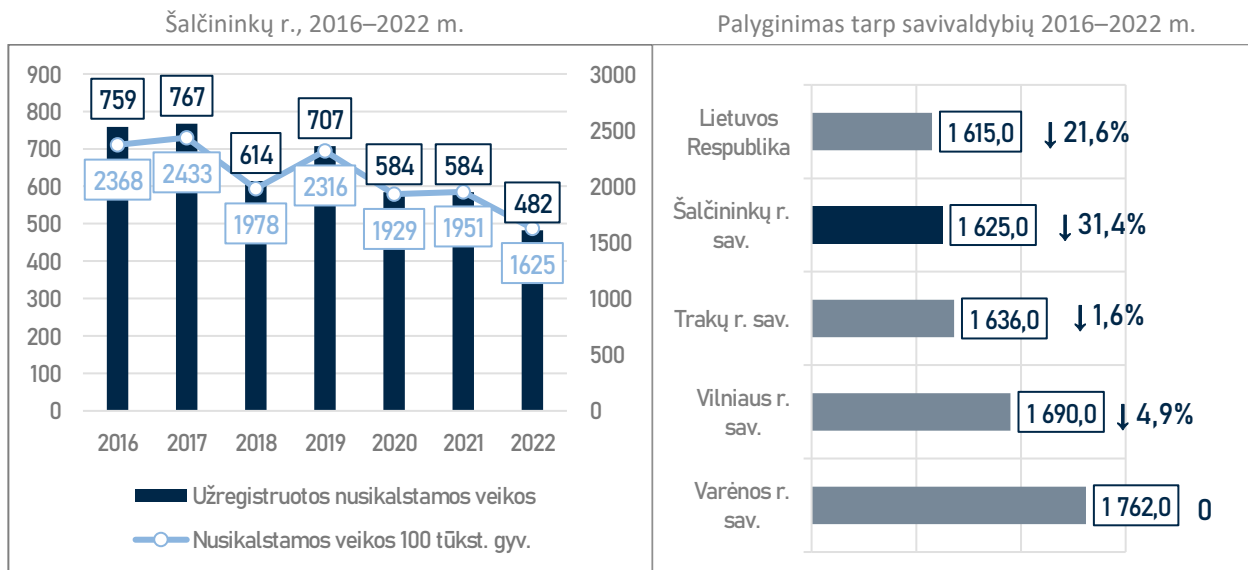
2022 m.	Renginiai		Lankytojai ir dalyviai	
	Skaičius	Proc. nuo visų renginių	Skaičius	Proc. nuo visų dalyvių
Visi renginiai	1568	100 %	121 677	100 %
iš jų vaikų ir jaunimo	756	48 %	50 118	41 %
Mėgėjų meno kolektyvų koncertai ir spektakliai	90	6 %	13 710	11 %
Kultūros įstaigose	85	5 %	13 371	11 %
Išvykose	5	0,3 %	339	0 %
Profesionaliojo meno sklaida	68	4 %	30 432	25 %
Parodos	9	1 %	14815	12 %
Koncertai (klasikinės, džiazo muzikos)	39	2 %	10 663	9 %

Spektakliai	20	1 %	4954	4 %
Kiti renginiai	1410	90 %	77 535	64 %
Tautodailės ir kt. parodos	36	2 %	13075	11 %
Ekspedicijos	0	0 %	0	0 %
Edukaciniai renginiai	882	56 %	28 074	23 %
Kino filmai	11	1 %	1195	1 %
Pramoginės muzikos koncertai	60	4 %	5253	4 %
Kiti renginiai	421	27 %	25 882	21 %

1.2.1.5 Viešasis saugumas

Nusikalstamumas. Nusikalstamos veikos – veikos, numatytos Baudžiamajame kodekse, dėl kurių pradėtas, atliekamas ar baigtas ikiteisminis tyrimas. 2022 m. Šalčininkų r. buvo užregistruota 482 nusikalstama veikla, šiame skaičiuje 93,3 proc. sudaro nusikaltimai (veika, už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė), 6,7 proc. – baudžiamieji nusižengimai (veika, už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą). Analizuojant duomenis pastebima, kad nusikalstamumas kinta netolygiai – 2016–2017 m. nusikalstamų veikų skaičius rajone nežymiai augo 1,1 proc., 2018 m. sumažėjo 19,9 proc., 2019 m. padidėjo 15,1 proc., 2020–2021 m. nusikalstamų veikų skaičius sumažėjo ir išliko stabilus – 584 veikos, o 2022 m. nukrito 17,5 proc. ir siekė 482 veikas. Analogiškos nusikalstamų veikų mažėjimo tendencijos vyrauja vertinant nusikaltimus ir kitose savivaldybėse. 2022 m. Šalčininkų r. fiksuotas žemiausias nusikalstamų veikų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų – 1625 veikos, tuo tarpu kitose savivaldybėse šis skaičius siekė 1636-1762 veikų 100 tūkst. gyventojų.

Paveikslas 38 Nusikalstamos veikos ir veikos 100 tūkst. gyventojų (vnt.)

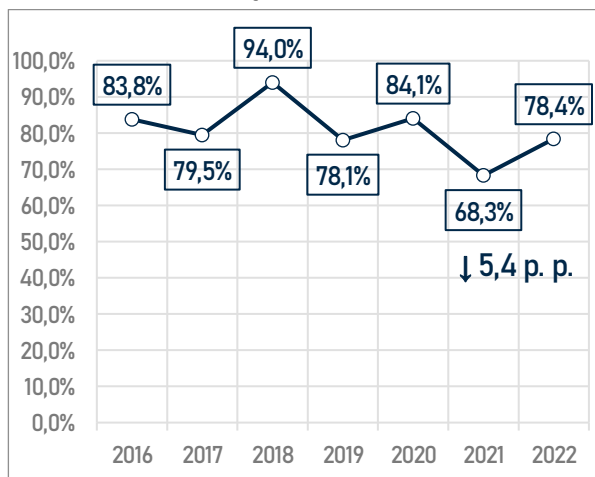

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas), Informatikos ir ryšių departamentas

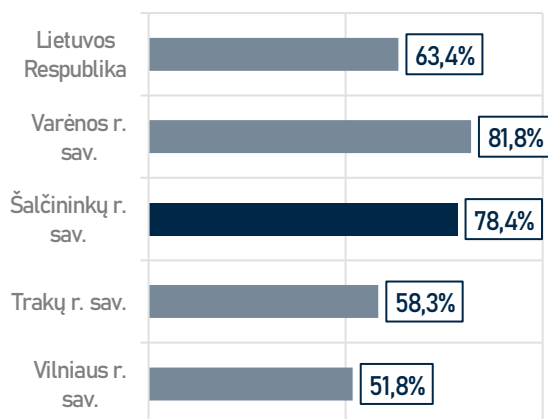
2022 m. Šalčininkų r. ištirtos 78,4 proc. užregistruotos nusikalstamos veikos, t. y. vienas didžiausių procentų palyginti su kitomis savivaldybėmis. Daugiausia nusikalstamos veikos buvo išaiškintos Varėnos r. (81,8 proc.). Palyginti su 2016 m., Šalčininkų r. ištirtų veikų dalis sumažėjo net 5,4 p.p.

Paveikslas 39 Ištirtos nusikalstamos veikos (proc.)

Šalčininkų r., 2016–2022 m.

Palyginimas tarp savivaldybių 2022 m.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūra (buvęs Statistikos departamentas)

Remiantis informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos duomenimis, iš ištirtų nusikalstamų veikų nustatyti jas padariusieji asmenys 2022 m.:

- 19 nusikalstamų veikų įvykdė grupė asmenų;
- 13 nusikalstamas veikas įvykdė asmenys, anksčiau padarę nusikalstamas veikas;
- 119 nusikalstamas veikas įvykdė neblaivūs asmenys;
- 11 nusikalstamas veikas įvykdė nepilnamečiai.